

Klimaatrealisaties 2017

Gemeenten en steden verminderen de broeikasgasuitstoot

**Provincie
Antwerpen**

Bekijk de inspirerende klimaatacties
die de gemeenten en steden
uitvoerden in 2017.

INLEIDING

De provincie Antwerpen en bijna alle gemeenten van de provincie zetten zich in voor het klimaat. Samen met 43 gemeenten engageerde de provincie Antwerpen zich om met de eigen organisatie tegen 2020 klimaatneutraal te zijn. Daarnaast tekenden 64 gemeenten in op het Burgemeestersconvenant om de broeikasgasuitstoot te verminderen op het grondgebied. Ten slotte zijn er ook gemeenten die een eigen klimaatdoelstelling goedkeurden.

Klimaatacties om deze doelstellingen uit te voeren mogen niet uitblijven.

We zijn trots dat 41 gemeenten in deze pers- en inspiratiebundel een actie voorstellen die ze in 2017 uitvoerden. Elke gemeente kreeg de kans om een inspirerende klimaatactie voor het grondgebied en voor de organisatie van de gemeente in het zonnetje te zetten. Of het nu acties waren over een efficiëntere openbare verlichting, het milieuvriendelijker maken van het openbare patrimonium, crowdfunding voor scholen, werken aan zonnepanelen in de hele gemeente, grond ter beschikking stellen voor bosaanplant of ambtenaren die op de fiets springen, elke actie zorgde ervoor dat de CO₂-uitstoot verminderde. Elke gemeente is terecht fier op haar realisatie. Achteraan vind je ook een overzicht met standaardacties terug. De usual suspect die regelmatig terugkomen. Het bewijst dat het klimaatengagement bij de lokale besturen leeft én (blijvend) werkt!

Vanzelfsprekend houdt het klimaatbeleid van de gemeenten veel meer in dan enkel de acties die hier vermeld worden. De ambities van de gemeenten gaan verder: de gemeentelijke klimaatactieplannen bevatten een opsomming van de maatregelen om hun klimaatdoelstelling te bereiken. En die maatregelen zullen jaar na jaar meer in detail worden uitgewerkt met de betrokken partners en doelgroepen.

De intercommunales IOK, IGEMO en IGEAN trekken mee aan de kar voor de doelstellingen van het burgemeestersconvenant. In opdracht van bijna alle gemeenten verrichten ze heel wat werk in het opmaken, begeleiden en inspireren van de gemeentelijke klimaatactieplannen. Samen met de provincie bouwen zij mee aan het gemeentelijk klimaatbeleid.

De Antwerpse gemeenten kiezen voor een doorgedreven klimaatbeleid. Wie volgt?

Meer informatie?

Els van Praet T 03 240 66 83

klimaat@provincieantwerpen.be

www.provincieantwerpen.be

(zoek op klimaat of klimaatrealisaties)

Gemeentelijke acties binnen hun eigen ORGANISATIE

2017

Zo doen we het zelf en
geven we het goede voorbeeld!

vriendvan.be

AARTSELAAR Kiest voor Zuinige Verlichting

vriendvan.be

De gemeente vernieuwt de verlichting in het sportcentrum.

Doelstelling

Het energiezuinig aanpassen van de verlichting. Het vervangen van de verouderde verlichting (lampen of armaturen) door energiezuinigere verlichtingssystemen. Er wordt een lichtplan opgesteld dat rekening houdt met bestaande aansluitpunten. Naast het verlagen van het energieverbruik (vermindering van kWh) wordt ook getracht het visueel gemak van de bezoekers van het gebouw te verhogen.

Samenwerking met

Een deel van de kostprijs wordt gesubsidieerd door Eandis REG-afdeling.

De gemeente is trots op

Via de lichtstudie kan het energieverbruik van het sportcentrum, voornamelijk de sporthal aanzienlijk verlaagd worden. Naast het verlagen van het energieverbruik wordt getracht het visueel gemak van de bezoekers van het gebouw te verhogen.

Bereikte de actie wat je beoogde?

De actie is niet opgenomen in de BBC waardoor het jaarlijks een probleem is om het financieel luik realiseerbaar te maken. Door de positieve impact van de relighting is het momenteel steeds gelukt om jaarlijks een zaal van het sportcentrum aan te pakken.

AANGENAAM
AARTSELAAR

Provincie
Antwerpen

In 2017 voerde gemeente Aartselaar deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van haar klimaatbeleid.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

AARTSELAAR Kiest VOOR ZUINIGE VERLICHTING

vriendvan.be

Resultaten

Moeilijk meetbaar aangezien het sportcentrum zeer complex is (gecombineerde energiemeters). Er is zeker een financiële besparing en een vermindering van CO₂-uitstoot.

Kostprijs

Kleine sporthal (2016): 10 298,79 euro incl. btw
Grote sporthal (2017): 32 335,56 euro incl. 21% btw (btw medecontractant).

Contactpersoon

Moonen Sofie, T 03 870 16 26
sofie.moonen@aartselaar.be

ANTWERPEN PLAATSTE 3 BRANDSTOFCELLEN

vriendvan.be

De stad wil op deze manier duurzaam energie opwekken.

Doelstelling

In cultureel centrum Nova op het Kiel werden drie brandstofcellen geplaatst om op een duurzame manier energie op te wekken. In de brandstofcellen wordt aardgas thermisch gekraakt tot waterstofgas, hetwelk recombineert met zuurstof om water aan te maken. Dit proces genereert elektriciteit en warmte. De elektriciteit wordt lokaal verbruikt en de warmte wordt gerecupereerd in het sanitair warm water.

De stad is trots op

Via brandstofcellen is het mogelijk om ook relatief kleine verbruikers hun eigen energie te laten opwekken op een duurzame manier. Deze technologie biedt een mooi alternatief voor locaties waar zonnepanelen niet mogelijk zijn.

Bereikte de actie wat je beoogde?

Vermits de installatie van de brandstofcellen in de zomer van 2017 gebeurde, is het nog wat vroeg om al verregaande conclusies te kunnen trekken maar de eerste resultaten tonen een stabiele elektriciteitsopwekking aan.

Resultaten

Omwille van de nog hoge investeringskosten is de terugverdientijd eerder lang (14 jaar). Wij hopen dat de nieuwe regeling voor warmtekrachtcertificaten en mogelijke andere subsidiëeringsvormen ervoor kunnen zorgen dat het financieel voordeel verbetert.

 STAD ANTWERPEN

**Provincie
Antwerpen**

In 2017 voerde stad Antwerpen deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van haar klimaatbeleid.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

ANTWERPEN PLAATSTE 3 BRANDSTOFCELLEN

vriendvan.be

Kostprijs

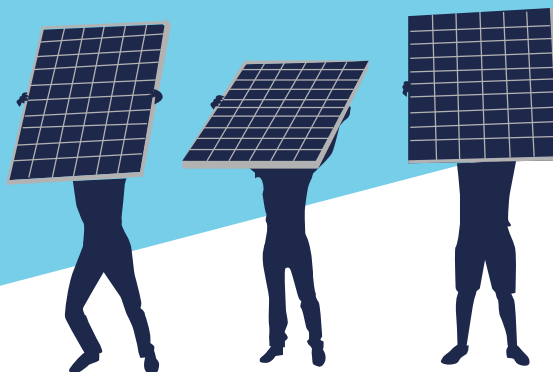
91 262 euro voor de drie brandstofcellen samen.

Contactpersoon

Fornoville Boris, T 03 338 37 57,
boris.fornoville@stad.antwerpen.be

BAARLE-HERTOG KIEST VOOR DE ZON

vriendvan.be

De gemeente nam deel aan de groepsaankoop zonnepanelen van de provincie, en plaatste zonnepanelen op het gemeentehuis.

Doelstelling

De gemeente Baarle-Hertog nam deel aan de groepsaankoop zonnepanelen van de provincie Antwerpen. Door deze groepsaankoop kon de gemeente een zonnepanelensysteem aankopen dat gemiddeld 26,2% goedkoper is (t.o.v. de indicatieve marktprijzen). De gemeenteraad keurde in maart 2017 de aankoop en installatie van een zonnepanelensysteem voor een totaalbedrag van 14 451,64 euro goed. In juni 2017 werden 45 zonnepanelen met een verwacht productievermogen van 9 898 kWh per jaar geplaatst. De investering zou op 9 jaar terugverdiend zijn.

Samenwerking met

De provincie Antwerpen organiseert de groepsaankoop. De provincie zorgt voor een totale begeleiding, van offerte tot oplevering van de installatie.

De gemeente is trots op

Het gemeentebestuur wilde al langer een zonnepanelensysteem installeren op het dak van het gemeentehuis. Diverse offertes werden al opgemaakt, maar niet weerhouden omdat zowel de investering als de terugverdientijd van een zonnepanelensysteem te groot was. De groepsaankoop zonnepanelen was het duwtje in de rug dat de gemeente kon overtuigen om wel te investeren.

Bereikte de actie wat je beoogde?

Via de groepsaankoop zonnepanelen konden we de installatie aan een interessante prijs kopen en werden we ontzorgd.

Resultaten

De verwachte energiebesparing wordt geschat op 1 601 euro per jaar.

Baarle-Hertog
Baarle-Nassau

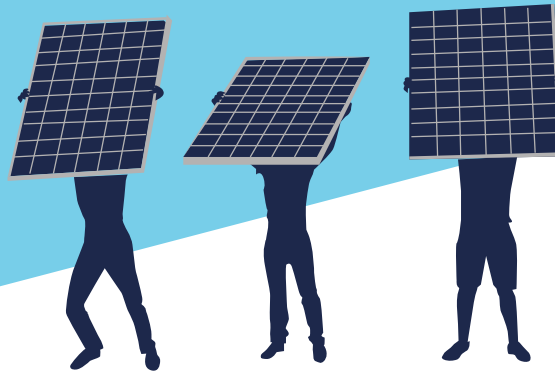

Provincie
Antwerpen

In 2017 voerde gemeente Baarle-Hertog deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van haar klimaatbeleid.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

BAARLE-HERTOG KIEST VOOR DE ZON

vriendvan.be

Kostprijs

14 451,64 euro

Contactpersoon

Poelmans Dominic, T 014 69 80 70
gemeente@baarle-hertog.be

BALEN KIEST VOOR DUURZAAM LICHT

Hiermee slaat de gemeente twee vliegen in 1 klap:
het energieverbruik daalt, en het kostenplaatje voor de verlichting ook.

Doelstelling

In de sporthallen is verlichting de grote energiekost. Daarom werd alle verlichting vervangen door LED-verlichting.

Samenwerking met

Actie in eigen beheer. Subsidieaanvraag bij Eandis.

De gemeente is trots op

De gemeente investeert in energiebesparing. Er werden bijkomend ook zonnepanelen op de sporthal geplaatst.

Kostprijs

134 119 euro

Contactpersoon

Groenen Annemie, T 014 74 40 92
annemie.groenen@balen.be

V.U.: Dirk Vandenbussche | Koningin Elisabethlei 22, 2018 Antwerpen |

In 2017 voerde gemeente Balen deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale Organisatie 2020'

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

Provincie
Antwerpen

BEERSE KIEST VOOR DUURZAAM VERBOUWEN

vriendvan.be

De gemeente plaatste isolatie en ventilatie in de school Schransdries, en zorgde daar ook voor een relighting.

Doelstelling

Het elektriciteits- en gasverbruik van de school Schransdries verlagen + een gezondere omgeving voor de kinderen.

Samenwerking met

Agion - subsidies

De gemeente is trots op

In deze school zijn de voorbije jaren ook nog andere stookplaatsen gerenoveerd, ramen en deuren vervangen.

Door nu ook de ventilatie te installeren en de muren en zolders te isoleren willen we nog verder gaan in de school duurzaam te maken. Door de relighting is het elektriciteitsverbruik verminderd maar is ook de lichtspreading verbeterd waardoor het aangenamer in de klassen is.

Bereikte de actie wat je beoogde?

De werken hebben vertraging opgelopen vanwege weinig tot geen inschrijvingen op de prijsvragen.

Resultaten

Is momenteel nog niet gekend. Dit zal duidelijk worden in de toekomst.

Kostprijs

+/- 537 000 euro

Contactpersoon

Sneyders Hilde, T 014 600 640

Hilde.Sneyders@Beerse.be

In 2017 voerde gemeente Beerse deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van haar klimaatbeleid.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

BOECHOUT BANT FLESSENWATER UIT GEMEENTEHUIS EN GEMEENTESCHOOL

vriendvan.be

De gemeente plaatste een professionele waterinstallatie die ongekoeld, gekoeld en bruiswater levert.

Doelstelling

Zowel op het gemeentehuis als in de gemeenteschool werd een professionele waterinstallatie geplaatst. Deze is aangesloten op het waterleidingnet en levert plat water, gekoeld water en bruiswater.

Vroeger werd er flessenwater aangekocht welke maandelijks door een brouwer geleverd werd. Er werd al gebruik gemaakt van statiegeldflessen.

Samenwerking met

I.s.m. Igean

De gemeente is trots op

deze realisatie. Er dient nu geen flessenwater meer aangekocht te worden. Leidingwater is steeds voorhanden en van zeer goede kwaliteit.

Door de omschakeling is er:

- een besparing op transport (uitstoot fossiele brandstof)

- een vermindering van de hoeveelheid afval water voor het professioneel reinigen van de statiegeldflessen.
- Steeds voldoende water voorhanden.

Bereikte de actie wat je beoogde?

Er werd met een testpanel gewerkt, vanaf dat de praktische struikelblokken overwonnen waren kon het gelanceerd worden voor het personeel. De resultaten zijn positief. Het personeel maakt naar believen gebruik van het watersysteem.

De grootste aanpassing was dat de flessen na gebruik even omgespoeld moeten worden en het bruiswater zachter parelt dan het flessenwater van voordien. Dit is een kwestie van wennen.

In 2017 voerde gemeente Boechout deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

BOECHOUT BANT FLESSENWATER UIT GEMEENTEHUIS EN GEMEENTESCHOOL

vriend van den tap?

vriendvan.be

Resultaten

Voor de productie van flessenwater alleen al is er een besparing van 24kg CO₂ per persoon. We hebben het transport niet in rekening gebracht.

Kostprijs

4 315 euro voor het 1e jaar (aankoop toestel, CO₂-cilinders en waarborg, glaswerk).
Nadien 453 euro (onderhoud en CO₂-patronen)

Contactpersoon

Cuypers Sofie, T 03 460 06 38
omgeving@boechout.be

BRASSCHAAT GAAT VOOR EEN GROENE VLOOT

vriendvan.be

De gemeente kocht 13 elektrische wagens en een huisvuilwagen op CNG aan.

Doelstelling

De gemeente heeft in 2017 13 elektrische wagens aangekocht (4 Zoé's en 9 Kangoo's), alsook een grote huisvuilwagen op CNG. Hiermee werden oude benzine en dieselveertuigen vervangen door een energiezuinigere elektrische of CNG variant.

Samenwerking met

De elektrische wagens werden aangekocht bij Renault garage Van Trier in Kalmthout.

De gemeente is trots op

Brasschaat gaat voor groene mobiliteit! Door in te zetten op elektrische mobiliteit (voor kleine wagens) en CNG (voor grote voertuigen) bouwen we het verbruik van benzine en diesel af om zo de lokale luchtkwaliteit positief te beïnvloeden. Dit vormt een mooie aanvulling op onze 13 elektrische dienstfietsen die voor korte verplaatsingen al veelvuldig door het personeel worden gebruikt.

Bereikte de actie wat je beoogde?

Er wordt minder CO₂ uitgestoten door deze omschakeling.

Resultaten

De huisvuilwagen op CNG is een stuk duurder dan de variant op diesel maar CNG tanken is dan weer goedkoper waardoor na 8 jaar dit verschil is weggewerkt. De voordelen van CNG-rijden:

1. 77% minder fijn stof dan een dieselwagen
2. 11% minder CO₂-uitstoot*
3. 90% minder stikstofoxiden*
4. tot 30% goedkoper dan diesel*
5. ongeveer 40% goedkoper dan benzine
6. tanken gaat even snel als bij klassieke brandstoffen
7. CNG veroorzaakt minder motorslijtage, omdat er minder verbrandingsresidu's zijn
8. een CNG-voertuig kan ook rijden op biogas, dat wordt verkregen door de ontbinding van organisch afval.
9. Aardgas wordt vervoerd via het ondergronds transport- en distributienet, wat het aantal vrachtwagens op de wegen sterk kan doen dalen.

(*): Studie gecontroleerd door Mobi en Marc Pecqueur (Thomas More) en gevalideerd door UGent.

In 2017 voerde gemeente Brasschaat deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale Organisatie 2020'

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

Provincie
Antwerpen

BRASSCHAAT GAAT VOOR EEN GROENE VLOOT.

vriendvan.be

Ook elektrische wagens zijn momenteel nog duurder dan hun benzine of diesel variant maar elektrisch laden is en stuk goedkoper dan diesel tanken.

De voordelen van elektrisch rijden:

1. Geen fijn stof. Die stofdeeltjes zetten zich vast in onze longen en zijn zo jaarlijks mee verantwoordelijk voor de dood van 12 000 mensen in België!
2. In België stoot een elektrische wagen per kilometer 3 tot 4 keer minder CO₂ uit dan een klassieke wagen. Meer nog, volgens een studie van de VUB stoot een elektrisch voertuig maar liefst 15 keer minder CO₂ uit wanneer de bestuurder enkel groene elektriciteit gebruikt. De gemeente Brasschaat heeft voor haar elektriciteit een groen contract.
3. Lokaal geen CO₂-uitstoot. Dit komt de Brasschaatse luchtkwaliteit ten goede.
4. Geen stikstofoxiden. Dit komt de Brasschaatse luchtkwaliteit ten goede.

5. 56%- 90% goedkoper dan diesel (afhankelijk van energieleverancier en netbeheerder)
6. Elektriciteit wordt vervoerd via een distributienet, wat het aantal vrachtwagens op de wegen sterk kan doen dalen.
7. Geen fossiele (uitputbare) brandstof nodig.
8. Er zijn minder onderdelen nodig. Een overbrenging of versnellingsbak zijn bijvoorbeeld overbodig. Minder onderdelen betekent ook minder slijtage en minder onderhoud.
9. Een stille motor.

Kostprijs

572 333,75 euro

Contactpersoon

Elewaut Nikki, T 03 650 06 58
nikki.elewaut@brasschaat.be

DUFFEL KIEST VOOR DUURZAAM VERBOUWEN

vriendvan.be

De gemeente renoveerde en vernieuwde de gemeenteschool en buitenschoolse kinderopvang met heel veel aandacht voor energiezuinigheid.

Doelstelling

De schoolgebouwen werden vernieuwd en gerenoveerd. Wij kozen ervoor om veel aandacht te geven aan energiezuinigheid.

Samenwerking met

Samenwerking met scholen van morgen. Zij zijn eigenaar gedurende 30 jaar (nadien is de gemeente terug eigenaar)
De gemeente ontving een subsidie van AGION.

De gemeente is trots op

We konden een dubbel gebruik realiseren. De buitenschoolse opvang gebruikt na de schooluren enkele klaslokalen, de speelruimte, fietsenstallingen, ... hierdoor dienen de kinderen zich ook niet te verplaatsen. Verlichting met daglichtsturing (hoe meer licht buiten, hoe minder intensief de lichten zullen branden). De gebruikers zijn zeer tevreden. EPB: E53

Bereikte de actie wat je beoogde?

De actie bereikte zeker wat we beoogde. We werkten zeer goed samen met architectenbureau KPW die ons van A tot Z bijstonden.

Resultaten

We zijn heel benieuwd.
Mogelijk is er maar een zeer kleine besparing maar er is sowieso een grote comfortverruiming, betere interne klimaatregeling, ventilatiesysteem en meer ruimte.

Kostprijs

Investering 't Kofschip en Het Ravottersnest is in totaal 7 800 000 euro, incl. btw.
Het merendeel van deze investering betalen we op 30 jaar terug via een periodieke beschikbaarheidsvergoeding.

Contactpersoon

Van Slagmolen Christoph, T 015 30 72 61
christoph.vanslagmolen@duffel.be

In 2017 voerde gemeente Duffel deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

ESSEN KIEST VOOR DUURZAME MOBILITEIT

vriendvan.be

De gemeente kocht een elektrische fiets aan,
en verving 3 dieselwagens door CNG-wagens

Doelstelling

Door de aankoop van de elektrische dienstfiets zullen de ambtenaren eerder de fiets nemen dan de auto voor korte afstanden. Dit zal vooral te merken zijn bij de vliegende ambtenaren. Zij hebben momenteel een gewone fiets die gebruikt wordt voor korte afstanden, maar als deze vervangen wordt door een elektrische fiets zullen zij deze natuurlijk frequenter kunnen gebruiken.

In ons wagenpark rijden onder andere 2 vrachtwagens en een feestbus op diesel. Deze wagens worden vervangen door milieuvriendelijkere alternatief, namelijk wagens die op CNG rijden.

Beide acties zorgen ervoor dat de CO₂ uitstoot verminderd.

Samenwerking met

De elektrische fiets werd aangekocht via de groepsaankoop van Igean.
De CNG wagens werden aangekocht in samenwerking met Eandis.

De gemeente is trots op

De bedoeling is dat de gewoonte van de auto te nemen voor korte afstanden word gebroken omdat er nu een beter alternatief beschikbaar is; de elektrische fiets.

Resultaten

Jaarlijks reden de 2 vrachtwagens en kleine bus die vervangen worden gemiddeld 53 144 km. Als de nieuwe voertuigen jaarlijks ongeveer dezelfde afstand afleggen zal er iets meer dan een ton CO₂ per jaar minder uitgestoten worden.

Kostprijs

Elektrische fiets: 1 720,00 euro
CNG wagens : 113 575,69 euro

Contactpersoon

Bartels Dennis, T 03 670 01 47
duurzaam@essen.be

In 2017 voerde gemeente Essen deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

GROBBENDONK KIEST VOOR DEN TAP

vriendvan.be

Personeel en bezoekers drinken kraantjeswater

Doelstelling

Overschakelen op (gefilterd) kraantjeswater om de milieubelasting te verkleinen en kosten te besparen.

De gemeente is trots op

Dankzij het gebruik van kraantjeswater zijn leveringen van glazen flessen overbodig, moet er niet meer met bakken gezeuld worden en sparen we heel wat kosten uit. Bovendien is het water gezond en vooral lekker!

Duurzaam

Er is geen transport meer nodig voor het aanleveren van water. Dit levert een CO₂-besparing en brandstofbesparing op. Het water wordt in glazen of een herbruikbare drinkfles gegoten en er wordt geen gebruik gemaakt van plastic bekertjes om afval te voorkomen.

Sociaal

Daarbovenop hoeft er niet meer gezeuld te worden met de zware bakken. Dit systeem is ergonomisch minder belastend en de extra taak voor enkele medewerkers valt weg. Er komt bovendien meer ruimte vrij aangezien we niet langer een stockage hebben van bakken flessenwater. Medewerkers kunnen elkaar kort ontmoeten 'aan den tap'.

Economisch

De kostprijs van het bronwater in flessen bedroeg 167 euro per maand. Nu kost dit nog maar +/- 25 euro per maand.

Bereikte de actie wat je beoogde?

Glazen flessen moeten geproduceerd, proper gemaakt en getransporteerd worden. Al deze kosten worden nu overbodig. Het personeel en de bezoekers kunnen kiezen uit plat of bruiswater, gekoeld of op kamertemperatuur.

In 2017 voerde gemeente Grobbendonk deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

GROBBENDONK Kiest VOOR DEN TAP

vriendvan.be

Alle personeelsleden kregen gratis een herbruikbare drinkfles, maar natuurlijk staan er ook steeds glazen ter beschikking. Voor vergaderingen en recepties hebben we toch nog enkele glazen flessen besteld met het logo van Grobbendonk erop. Door in vergaderingen leidingwater aan te bieden geeft het gemeentebestuur een positieve boodschap die bijdraagt aan het getoonde engagement i.k.v. de Burgemeestersconvenant en Kempen 2020.

Resultaten

Kraantjeswater kost slechts een fractie van flessenwater. Flessenwater kost van bron tot tafel wel tot 300 keer meer!

Kostprijs

Leidingwater +/- 25 euro per maand (inclusief onderhoud)

Flessenwater +/- 167 euro per maand

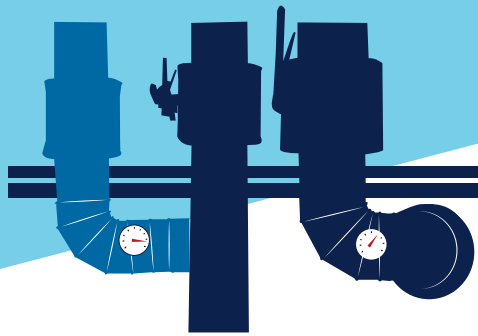
Contactpersoon

De Wit Anouk, T 014 50 78 93

anouk.de.wit@grobbendonk.be

HEIST-OP-DEN-BERG SPORT WARM

vriendvan.be

De gemeente vernieuwt de stookplaatsen van de gemeentelijke sporthallen.

Doelstelling

In 2017 werd een stookplaatsrenovatie uitgevoerd in 2 gemeentelijke sporthallen. Oude stookinstallaties op stookolie werden vervangen door condensatieketels op aardgas. De doelstelling is om ca. 35% te besparen op het energieverbruik.

Samenwerking met

De actie werd uitgevoerd in samenwerking met Eandis.

Gemeente is trots op

In de sporthal De Lichten in Booischot zijn 2 stookplaatsen gerenoveerd. Het geïnstalleerde vermogen van beide stookinstallaties bedraagt resp. 200 kW en 165 kW. Er werden 2 condenserende gasketels geplaatst, die weersafhankelijk aangestuurd worden. In sporthal De Wimpel is de centrale stookplaats met een stookolieketel van 335 kW uit 1988 vernieuwd. De installatie is vervangen door 3 condenserende gaswandketels van 95 kW.

Bereikte de actie wat je beoogde?

Door deze actie werden oude verwarmingsketels uit respectievelijk 1984 en 1986 (De Lichten) en 1988 (De Wimpel) vervangen. Er werd overgeschakeld van stookolie naar een milieuvriendelijke brandstof aardgas. Door de plaatsing van de nieuwe condensatieketels wordt een veel hoger rendement verkregen. De aansturing van de gebouwverwarming geschiedt door een weersafhankelijke temperatuurregeling. Tevens werden thermostatische kranen geplaatst op de radiatoren. Tevens werden de stookolietanks buiten gebruik gesteld.

Resultaten

De uitgevoerde werken in sporthal De Lichten leveren een besparing op van 7 900 euro per jaar. Het energieverbruik is met 35% verminderd. In sporthal De Wimpel bedraagt de besparing 5 430 euro per jaar. De CO₂ reductie bedraagt 24,5 ton CO₂/jaar of 47%.

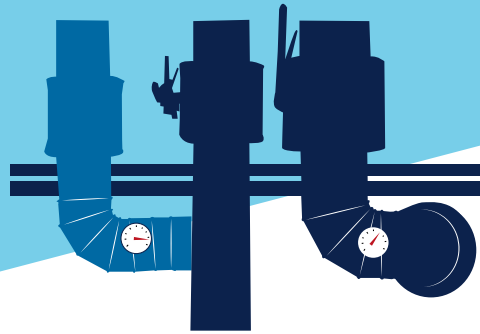
In 2017 voerde gemeente Heist-op-den-Berg deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

HEIST-OP-DEN-BERG SPORT WARM

vriendvan.be

Kostprijs

De kostprijs van de aansluitingskosten aardgas aan sporthal De Lichten: 6 643,50 euro

De kostprijs van de stookplaatsrenovatie in sporthal De Lichten: 75 927 euro.

De kostprijs van de stookplaatsrenovatie in sporthal De Wimpel: 88 481 euro.

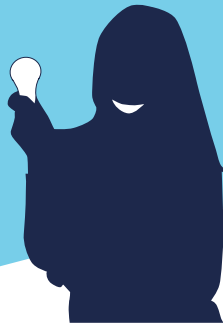
Contactpersoon

Janssens Kristien, T 015 22 86 30

kja@heist-op-den-berg.be

HERENTHOUT KIEST VOOR DUURZAAM LICHT

vriendvan.be

In alle gemeentelijke gebouwen vervangt de gemeente systematisch de klassieke verlichting door LED-verlichting.

Doelstelling

De gemeente zet in op duurzame verlichting. De gemeente vervangt systematisch de klassieke verlichting (halogeenspots, gloeilampen, maar ook spaarlampen of TL-verlichting) door LED-verlichting. Dit gebeurde reeds in verschillende gemeentelijke gebouwen, met name de gemeentelijke feestzaal, een groot gedeelte van het gemeentehuis, de sporthal, het mortuarium en de gemeenteschool.

Daarnaast werden er bewegingssensoren geplaatst op de toiletten van de gemeentelijke feestzaal, de gemeenteschool, de bibliotheek en de sporthal (waar dit zowel gebeurde op de toiletten als in de kleedruimtes).

De gemeente is trots op

Het initiatief komt vanuit de technische dienst, waaruit blijkt dat het belang van energiebesparing steeds meer doorsijpelt in de organisatie en niet langer enkel een bekommernis is van de milieudienst.

Bereikte de actie wat je beoogde?

Op sommige plaatsen moet de volledige armatuur worden vervangen, waardoor de kostprijs kan oplopen. Door voornamelijk de terugverdientijd voor ogen te houden en door het systematisch vervangen, kan de kostprijs gespreid worden en wordt het invoeren van deze maatregel, sneller aanvaard.

Resultaten

Op termijn zal er zeker een financiële besparing zijn een aanzienlijke daling van de CO₂-uitstoot, zeker als je bedenkt dat er op sommige plaatsen halogeenspots en klassieke gloeilampen vervangen zijn door LED-verlichting.

Kostprijs

Gezien de systematische aankoop en vervanging van kapotte of verouderde verlichting, zit de kostprijs vaak in de algemene renovatie van de verlichting vevat.

Contactpersoon

Poelmans Sofie, T 014 50 78 44
milieudienst@herenthout.be

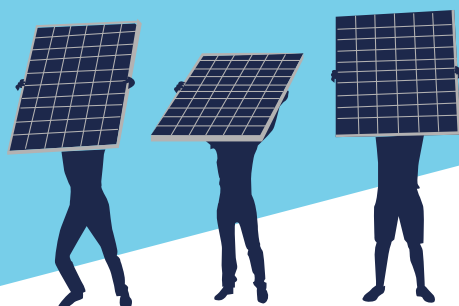
In 2017 voerde gemeente Herenthout deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

Provincie
Antwerpen

KASTERLEE INVESTEERT IN GROENE ENERGIE

vriendvan.be

De gemeente plaatste zonnepanelen op
2 gemeentelijke gebouwen.

Doelstelling

In het gebouw van de technische dienst wordt er reeds verwarmd met een ketel op houtsnippers afkomstig van lokaal gekapte bomen (onderhoud gemeentelijke domein). Door het plaatsen van zonnepanelen wekken we ook zelf elektriciteit op.

Gebouw technische dienst:

- piekvermogen van 23,5 kWp
- plaatsing van 92 panelen
- totale jaarlijkse verwachte energieproductie: 21 255 kWh

Sporthal Tielenhei:

- piekvermogen van 58,7 kWp
- plaatsing van 230 panelen
- totale jaarlijkse verwachte energieproductie: 52 374 kWh

Samenwerking met

De panelen werden aangekocht en geplaatst via een samenwerkingsovereenkomst met Eandis. Eandis zorgde voor de voorstudie, de offerte en de begeleiding van de uitvoering.

De gemeente is trots op

Reeds heel wat jaren koopt de gemeente 100 % groene stroom aan. Na heel wat investeringen in het energiezuinig maken van gemeentelijke gebouwen, is het nu de beurt aan investeringen in hernieuwbare energie. Dit is een voorbeeld naar de inwoners toe om aan te tonen dat het nog steeds rendabel is om te investeren in groene energie.

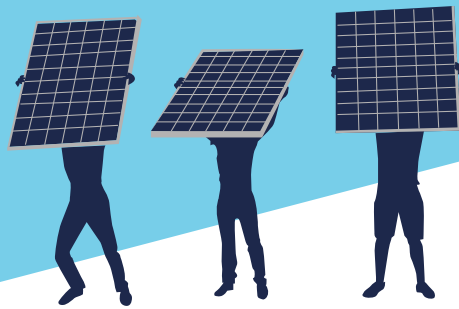

In 2017 voerde gemeente Kasterlee deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van haar klimaatbeleid.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

KASTERLEE INVESTEERT IN GROENE ENERGIE

vriendvan.be

Resultaten

De gemeente gebruikt reeds jaren groene stroom. Nu wordt deze groene stroom gedeeltelijk opgewekt op de eigen gebouwen.

Gebouw technische dienst:

- geschatte terugverdientijd: 8 jaar
- geschatte opbrengst na 20 jaar: 64 638 euro

Sporthal Tielenhei:

- geschatte terugverdientijd: 8 jaar
- geschatte opbrengst na 20 jaar: 133 032 euro

In de volgende jaren wordt er verder geïnvesteerd in zonnepanelen.

Kostprijs

Gebouw technische dienst: 28 890,82 euro

Sporthal Tielenhei: 71 622,14 euro

Contactpersoon

Van Ballaer Ann, T 014 85 99 27, duurzaam@kasterlee.be

LINT EN INWONERS ORGANISEREN KLIMAATTENTONSTELLING

De gemeente maakt Lintenaren bewust van klimaat met een tentoonstelling

Doelstelling

In het kader van de klimaatenquête werd een tentoonstelling opgezet rond de verschillende klimaatthema's om de Lintenaren aan te moedigen de enquête in te vullen.

Samenwerking met

Actie werd opgezet door gemeente en de klimaatwerkgroep ontstaan uit de Milieu- en Natuurraad.

De gemeente is trots op

De tentoonstelling werd door Lintenaren in elkaar gestoken.

Bereikte de actie wat je beoogde?

De tentoonstelling werd opgebouwd in het OC De Witte Merel en diende als teaser voor de klimaatenquête. Door de drukke agenda van het OC De Witte Merel kon de tentoonstelling enkel in de maanden juli tot augustus opgesteld worden, waardoor minder mensen de tentoonstelling hebben bezocht.

Als extra werd op een gemeentelijk evenement in september een deel van de tentoonstelling terug opgebouwd.

Resultaten

Nog geen effectieve besparing. Het enige resultaat dat we geboekt hebben is een relatief grote respons en dus een draagvlak voor verschillende acties die de gemeente in de toekomst zal moeten ondernemen.

In 2017 voerde gemeente Lint deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van haar klimaatbeleid.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

LINT EN INWONERS ORGANISEREN KLIMAATTENTONSTELLING

vriendvan.be

Kostprijs

Afdrukken van de affiches (algemene kosten gemeente)

Contactpersoon

Laurent Koen, T 03 460 13 36, koen.laurent@lint.be

MECHELEN KIEST VOOR EEN DUURZAAM WERKKLIJMAAT

vriendvan.be

Groep Mechelen (Stad en Sociaal Huis) evolueert tot een moderne werkgever in een duurzame en flexibele werkomgeving volgens verschillende duurzaamheidseisen, zoals follow-me printen, papierarm werken, zo veel mogelijk hergebruik van kantoomaterialen, ...

Doelstelling

Na drie maanden van herinrichtingswerken is het stadsgebouw De Zeeridder aan de Bafferstraat opnieuw open als eigentijdse werkplek voor de medewerkers van Groep Mechelen. Het gebouw is ingericht volgens de principes van het Nieuwe Werken. Alle andere gebouwen van groep Mechelen volgen in de volgende maanden.

Groep Mechelen (Stad en Sociaal Huis) wil evolueren tot een moderne werkgever in een duurzame en flexibele werkomgeving, op maat van verschillende generaties werknemers.

Flexibiliteit

Een hoeksteen van het nieuwe werken is flexibiliteit. Beschikbare ruimtes werden geoptimaliseerd. Standaard werkplekken werden aangevuld met alternatieve werkplekken. Besparing op leegstaande ruimtes, optimalisatie en concentratie van koffiehoeken, copyhoeken en dergelijke heeft evident ook impact op de inrichtings-, energie- en schoonmaakkosten.

Een keuze voor minder kantoorruimte veronderstelt ook dat het telewerken voluit ondersteund wordt. Bovendien kunnen alle medewerkers telkens de beste werkplek kiezen in functie van hun taak op een specifiek moment. Op elke plek is wifi voorzien, zodat het mogelijk is overal te werken als op een standaard werkplek. Ook het printing- en telefoniesysteem werden volledig vernieuwd en geoptimaliseerd.

Door de make-over van De Zeeridder evolueert het stadsgebouw naar een moderne, duurzame en flexibele omgeving. Mechelen wil een efficiënte organisatie zijn, dit doen we door onze interne werkcultuur voortdurend bij te sturen. Hierdoor streven we naar een optimale dienstverlening, zowel naar de burger toe als naar elkaar.

Welzijn

Veel aandacht gaat in het vernieuwde gebouw ook naar welzijn op het werk. Met aangepaste koffiecorners en loungehoeken worden medewerkers gestimuleerd om pauzes in te laten nemen die de concentratie verhogen. Zittende en staande werkplekken prikkelen werknemers om meer te bewegen. Finaal moet meer comfort leiden tot minder ziekteverzuim.

In 2017 voerde stad Mechelen deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van haar klimaatbeleid.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

MECHELEN Kiest voor een DUURZAAM WERKKLIJMAAT

vriendvan.be

Duurzaamheid

Mechelen heeft welomschreven klimaatdoelstellingen. De duurzaamheidseis was dan ook een rode draad bij de herinrichtingswerken. Zo werd 41% van het bestaande meubilair opnieuw ingezet terwijl 16% van bestaand materiaal werd gerecupereerd tot nieuw meubilair. De overschot werd maximaal ingezet in andere stadsprojecten of weggeschonken aan goede doelen en vzw's. Evident werd overal ledverlichting voorzien en alle vormen van sluimerend energieverbruik werden verbannen.

Ook wordt er gewerkt aan een groenbeleid in de kantooromgeving, wordt er ingezet op het papierloos werken en digitaal werken. Het systeem van het badge-printen werd ingevoerd (follow-me printen), papier wordt gesorteerd. Er is in elke ruimte ook een afvaleiland voorzien waarbij alle fracties apart ingezameld en gesorteerd worden.

Zelfsturend

De voordelen van het nieuwe werken zijn legio. Medewerkers kunnen veel eenvoudiger dienstoverschrijdend werken. Flexibiliteit en een comfortabele werkomgeving zorgen ook voor een beter evenwicht tussen werk en privé. Met duidelijker omschreven resultaten en meer autonomie krijgen medewerkers ook meer verantwoordelijkheid. Teams zullen meer dan ooit zelfsturend gaan werken. Dit veronderstelt ook een andere vorm van leiding geven. De klassieke hiërarchische relatie ruimt plaats

voor een ander type relatie waarbij de medewerker eigen verantwoordelijkheid opneemt en daarbij kan rekenen op coaching en ondersteuning van zijn of haar leidinggevende.

Op deze manier wil Groep Mechelen een aantrekkelijke werkgever zijn die de ambitie heeft om voortaan nog klantgerichter te gaan werken.

De stad is trots op

Zo werd 41% van het bestaande meubilair opnieuw ingezet terwijl 16% van bestaand materiaal werd gerecupereerd tot nieuw meubilair. De overschot werd maximaal ingezet in andere stadsprojecten of weggeschonken aan goede doelen en vzw's. Evident werd overal ledverlichting voorzien en alle vormen van sluimerend energieverbruik werden verbannen. Ook wordt er gewerkt aan een groenbeleid in de kantooromgeving, wordt er ingezet op het papierloos werken en digitaal werken.

MECHELEN Kiest voor een DUURZAAM WERKKLIJMAAT

vriendvan.be

Het systeem van het badge-printen werd ingevoerd (follow-me printen), papier wordt gesorteerd. Er is in elke ruimte ook een afvaleiland voorzien waarbij alle fracties apart ingezameld en gesorteerd worden.

Bereikte de actie wat je beoogde?

Er werd vanuit de stuurgroep Het Nieuwe Werken, die op regelmatige tijdstippen rapporteerde richting M-team en het college gewerkt vanuit de volgende basisprincipes bij het nieuwe werken: bouwstenen, gedrag en faciliteiten. Daarbij werden ook de volgende basisprincipes zoals flexibiliteit, welzijn, duurzaamheid en zelfsturing meegenomen vanaf het begin meegenomen. De dienst duurzame ontwikkeling en energie werd niet echt betrokken, maar volgde het project vanaf de zijlijn, aangezien de projectcoördinator van de dienst stadsgebouwen alle principes (inclusief duurzaamheid en mondiaal beleid) bewaakte.

Resultaten

Zo werd 41% van het bestaande meubilair opnieuw ingezet terwijl 16% van bestaand materiaal werd gerecupereerd tot nieuw meubilair. De overschot werd maximaal ingezet in andere stadsprojecten of weggeschonken aan goede doelen en vzw's. Evident werd overal ledverlichting voorzien en alle vormen van sluimerend energieverbruik werden verbannen.

Ook wordt er gewerkt aan een groenbeleid in de kantooromgeving, wordt er ingezet op het papierloos werken en digitaal werken. Het systeem van het badge-printen werd ingevoerd (follow-me printen), papier wordt gesorteerd. Er is in elke ruimte ook een afvaleiland voorzien waarbij alle fracties apart ingezameld en gesorteerd worden.

Kostprijs

Exacte kostprijs nog niet gekend, want project is momenteel nog lopende (ruwe schatting (inclusief verbouwingswerken, herhuisvesting, ICT, verhuis, ...): > 3 000 000 euro

Contactpersoon

Diericx Natascha, T 015 29 79 22
klimaatneutraal@mechelen.be

MERKSPLAS ZET IN OP DUURZAME MOBILITEIT

vriendvan.be

De gemeente verving haar oude dieselbestelwagen door een nieuw elektrisch exemplaar

Doelstelling

Een oudere dieselwagen werd vervangen door een elektrische bestelwagen. Hiermee reduceren we niet enkel CO₂, maar verminderen we ook de uitstoot van fijn stof en PAK's.

Samenwerking met

EBEM, energieleverancier met gemeente Merksplas als enige aandeelhouder. EBEM investeert lokaal in hernieuwbare energie, ondermeer in biogasmotoren en PV-installaties.

De gemeente is trots op

Wijziging aankoopbeleid: vroeger was de kostprijs de belangrijkste parameter, nu gaat er extra aandacht naar duurzaamheid.

Verder heeft de gemeente een voorbeeldfunctie, zowel naar de bevolking als naar de eigen diensten. Nu gebruikt de ploegbaas, die heel wat kilometers aflegt en de werken controleert, als eerste personeelslid een duurzame wagen.

Resultaten

De concrete vermindering van de CO₂-uitstoot wordt berekend op basis van de gereden kilometers. Dit gebeurt na 1 jaar gebruik.

Kostprijs

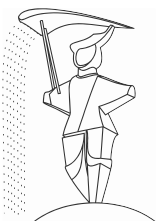
29 200 euro incl. 21% btw

Contactpersoon

Donckers Rob, T 014 63 94 67
rob.donckers@merksplas.be

V.U.: Dirk Vandenbussche | Koningin Elisabethlei 22, 2018 Antwerpen |

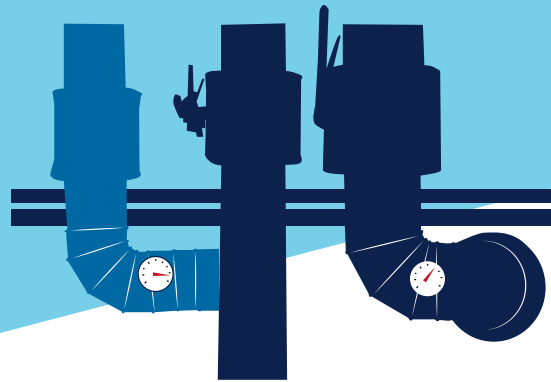
In 2017 voerde gemeente Merksplas deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van haar klimaatbeleid.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

Provincie
Antwerpen

MOL KIEST VOOR DUURZAAM BOUWEN

De gemeente koos voor de gemeentelijke basisschool
Ginderbuiten een nieuwbouw met E-peil 48 en
verving een oude verwarmingsinstallatie.

Doelstelling

Het gemeentebestuur realiseerde in 2017 een nieuwbouw voor de gemeentelijke basisschool Klim-Op (Mol-Ginderbuiten). Met deze nieuwbouw werden 3 extra klaslokalen gerealiseerd. Daarnaast werd de verwarming van de kleuterschool vernieuwd én kregen de kleuters een overdekte speelplaats.

De gemeente is trots op

Het gemeentebestuur is trots op het feit dat dit weer een stap dichterbij is naar een energie efficiënt patrimonium. De voorbije jaren investeerde het gemeentebestuur al in verschillende gemeentescholen. Zo waren er nieuwbouwprojecten in de gemeentelijke basisscholen in Mol-Rauw en Mol-Ezaart en in de basisschool SAIGO. Het gemeentebestuur renoveerde daarnaast ook in de school GIBBO.

Momenteel is het gemeentebestuur bezig met een nieuwbouw- en renovatieproject in de school van Mol-Gompel.

Bereikte de actie wat je beoogde?

Het gemeentebestuur realiseerde een mooi nieuwbouwgedeelte voor de school van Ginderbuiten.

Resultaten

Het nieuwbouwtuk heeft een E-peil van 48. De verwarming van de kleuterschool werd vernieuwd. De nieuwbouw is nog geen jaar in gebruik, concrete energiebesparingen kunnen nog niet berekend worden.

Kostprijs

De kostprijs van het nieuwbouwproject was 533 000 euro.

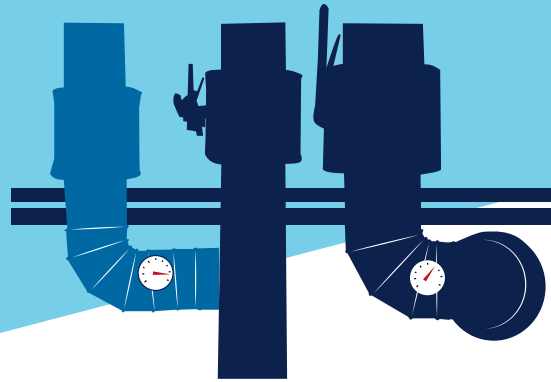

In 2017 voerde gemeente Mol deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

MOL KIEST VOOR DUURZAAM BOUWEN

Contactpersoon

Ceusters Liesbeth, T 014 33 08 23
liesbeth.ceusters@gemeentemol.be

MORTSEL KIEST VOOR PASSIEFBOUW

vriendvan.be

De gemeente investeerde voor de nieuwe gebouwen van de buitenschoolse kinderopvang in verschillende duurzame technieken om de impact op het klimaat te beperken.

Doelstelling

Er was dringend nood aan nieuwe lokalen voor de buitenschoolse kinderopvang op een gepaste locatie. Door te kiezen voor duurzaam bouwen wordt de impact op het klimaat beperkt.

Samenwerking met

bouwheer: stad Mortsels
architect: KPW Architecten
aannemer: D'Hulst-Van Rymentant

De stad is trots op

Er werden verschillende duurzame technieken toegepast: goede oriëntatie en compact bouwen, doorgedreven isolatie, recuperatie van regenwater, een groendak fungeert als waterbuffering, lichtstraten zorgen voor optimale voorziening van daglicht, zonnewering gaat oververhitting tegen, energiezuinige verlichting, duurzame bouwmaterialen,...

De lokalen liggen aan een groot parkgebied waar ook de nieuwe passiefschool zich bevindt. Deze ligging biedt een grote meerwaarde voor

de veiligheid, de rust en het milieubewustzijn van de kinderen.

Resultaten

E-peil = 49, K-peil = 18

Kostprijs

1 640 000 euro

Contactpersoon

Milieudienst, T 03 444 18 41, milieu@mortsels.be

V.U.: Dirk Vandenbussche | Koningin Elisabethlei 22, 2018 Antwerpen |

In 2017 voerde stad Mortsels deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

NIEL VERGROENT SYSTEMATISCH HET WAGENPARK

vriendvan.be

De gemeente kiest bij aankoop van nieuwe wagens voor CNG in plaats van benzine of diesel.

Doelstelling

Buitenschrijnwerk van de school Veldstraat werd vervangen. Enkele beglazing werd vervangen door hoogrendementsbeglazing U-waarde 1,0 W/m²K.

De gemeente is trots op

Het gemeentebestuur investeert in een energiezuinige school.

Door vernieuwen van het buitenschrijnwerk en beglazing dient er minder verwarmd te worden. Dit resulteert in een vermindering van gasverbruik en CO₂-uitstoot.

Verdere acties bestaan uit renovatie dakisolatie en plaatsen van zonnepanelen. -> vanaf 2018.

Bereikte de actie wat je beoogde?

Het oude schrijnwerk was dringend aan vervanging toe. De keuze voor hoogrendementsglas zal in de toekomst zijn weerslag vinden in een energiezuiniger verbruik.

Resultaten

Daling gasverbruik 11 688 kWh t.o.v. 2016

Kostprijs

375 000 euro

Contactpersoon

Janssens Lieve, T 03 451 11 68
lieve.janssens@niel.be

V.U.: Dirk Vandenbussche | Koningin Elisabethlei 22, 2018 Antwerpen |

In 2017 voerde gemeente Niel deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

Provincie
Antwerpen

OLEN KIEST VOOR DUURZAME WAGENS

vriendvan.be

De gemeente breidt haar wagenpark uit met voertuigen op CNG.

Doelstelling

Aankoop van drie CNG voertuigen

De gemeente is trots op

CNG is nog steeds een fossiele brandstof maar de motor is veel milieuvriendelijker. Er is ook minder uitstoot van fijn stof en CO₂. Bovendien maakt de motor veel minder lawaai dan die van een conventionele auto.

Contactpersoon

Van Meensel Judith

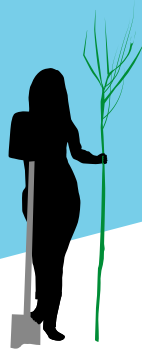

In 2017 voerde gemeente Olen deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

OUD-TURNHOUT VERGROENT HAAR KANTOREN

vriendvan.be

De gemeente plaatste kamerplanten in haar kantoren om zo een gezonder binnenklimaat te creëren.

Doelstelling

De kantoren van het gemeentehuis hebben nieuwe bewoners gekregen. Op alle kantoren werden kamerplanten geplaatst. Zij moeten zorgen voor een gezond binnenklimaat. Ze verbeteren de luchtkwaliteit door de luchtvochtigheid te verhogen en CO₂ op te nemen. Die zetten ze om in verse zuurstof. Schadelijke stofdeeltjes en dampen, bijvoorbeeld van de elektronische apparatuur op kantoor, worden geneutraliseerd.

Samenwerking met

De lokale bloemist heeft ons advies gegeven over planten die uiterst geschikt zijn voor een kantooromgeving.

De gemeente is trots op

Met meer groen in de kantoren voelt de bezoeker zich welkom, is er een goede luchtkwaliteit, zijn de werknemers productiever.

Bereikte de actie wat je beoogde?

Planten werden positief onthaalt door de werknemers. Goede afspraken dienen gemaakt te worden in de frequentie van gieten en onderhoud van de planten. Dit om zowel de plant als de werknemer een gezond milieu te bezorgen.

Resultaten

Vermindering in CO₂-uitstoot is moeilijk te bepalen. Aangezien we hier nog geen meting aan gedaan hebben. Verbetering op de luchtkwaliteit wordt door de aanwezigen ervaren.

Kostprijs

+/- 3 500 euro

Contactpersoon

Peeter Miraise, T 014 46 22 25
miraise.peeters@oud-turnhout.be

V.U.: Dirk Vandenbussche | Koningin Elisabethlei 22, 2018 Antwerpen |

Oud-Turnhout

In 2017 voerde gemeente Oud-Turnhout deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

Provincie
Antwerpen

PUTTE KIEST VOOR GROENE STROOM IN DE GEMEENTELIJKE GEBOUWEN

vriendvan.be

Er werden energiezuinige brandstofcellen geplaatst in twee gemeentelijke gebouwen, waardoor duurzame stroom wordt opgewekt zonder afhankelijk te zijn van zon of wind.

Doelstelling

Het gemeentebestuur liet energiezuinige Elugie-brandstofcellen plaatsen in twee van haar gemeentelijke gebouwen. 1 unit in de buitenschoolse kinderopvang De Cacetoe en 2 units in Sportcentrum Kattestraat produceren zo hun eigen stroom op een milieuvriendelijke manier.

Met deze nieuwe techniek wordt verder ingezet op energiebesparing in de Putse gemeentelijke gebouwen. Niet alleen financiële besparingen maar zeker ook milieuwinsten worden beoogd. De Elugie-energiecentrale wordt aangesloten op de gasaansluiting en produceert vervolgens hoofdzakelijk stroom (13 500 kWh per jaar per unit). De restwarmte kan gebruikt worden als bijdrage aan warm leidingwater of verwarming van het gebouw.

De gemeente is trots op

Met de centrale kan men stroom opwekken uit waterstof en volledig onafhankelijk zijn van het stroomnet. Anders dan bij traditionele WKK (warmtekrachtkoppeling) of bv. zonnepanelen kan de centrale constant stroom blijven produceren zonder afhankelijk te zijn van zon of wind. Dankzij de innovatieve brandstofceltechnologie gebeurt dit bijzonder efficiënt, milieuvriendelijk en kostenbesparend.

Bereikte de actie wat je beoogde?

Evaluatie volgt een jaar nadat de brandstofcellen in dienst genomen zijn (najaar 2018).

In 2017 voerde gemeente Putte deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

PUTTE KIEST VOOR GROENE STROOM IN DE GEMEENTELIJKE GEBOUWEN

vriendvan.be

Resultaten

Te bekijken bij evaluatie najaar 2018.

Kostprijs

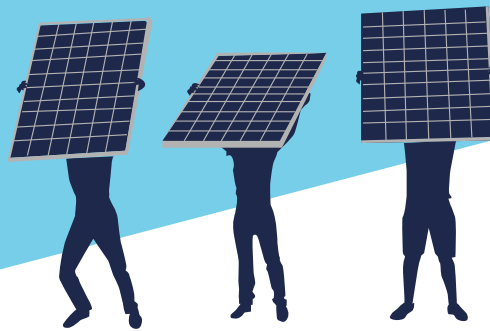
29 842,52 euro voor het leveren, plaatsen en indienststellen van 1 brandstofcel.

Contactpersoon

Eeckhout Joke, T 015 76 78 95
joke.eeckhout@putte.be

PUURS KIEST VOOR DE ZON

vriendvan.be

De gemeente plaatste zonnepanelen op het jeugd ontmoetingscentrum Wijland, de bibliotheek en dienstencentrum De Nieuwe Ark.

Doelstelling

De gemeente Puurs plaatste in augustus-september 2017 op 3 gebouwen fotovoltaïsche panelen op het dak: het jeugd ontmoetingscentrum Wijland en de bibliotheek in Puurs en het dienstencentrum De Nieuwe Ark in Ruisbroek. Dit initiatief maakt deel uit van het klimaatactieplan van het burgemeestersconvenant om in gemeentelijke gebouwen hernieuwbare energie (zonnepanelen, zonneboiler, warmtepomp, biomassa, ...) toe te passen.

Samenwerking met

Eandis maakte in opdracht van Puurs voor 13 gemeentelijke gebouwen (2015) een energiezorgplan op. In het actieplan van het energiezorgplan werd het plaatsen van fotovoltaïsche panelen op 6 gemeentelijke gebouwen als prioritaire energie-investering naar voor geschoven. Puurs besliste om in eerste fase fotovoltaïsche panelen te plaatsen op kleinere gebouwen. In 2017 viel de keuze op JOC Wijland en bibliotheek in Puurs en DC Nieuwe Ark Ruisbroek. In 2018 zullen zonnepanelen geplaatst worden op de daken van het dienstencentrum Paepenheide en kinderopvang in Breendonk.

De gemeente is trots op

De gemeenteraad keurde de 3 projectovereenkomsten van Eandis voor het plaatsen van zonnepanelen goed op 6 maart 2017. Voor gemeente Puurs waren dit de eerste investeringen voor het plaatsen van zonnepanelen op gemeentelijke gebouwen.

Bereikte de actie wat je beoogde?

De opmaak van het energiezorgplan voor 13 gemeentelijke gebouwen door Eandis was een belangrijke hefboom voor het plaatsen van de PV-panelen. De PV-panelen werden afgewogen t.o.v. andere energie-investeringen in de gebouwen.

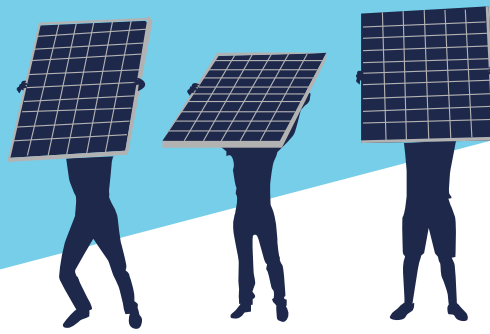
In 2017 voerde gemeente Puurs deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

Provincie
Antwerpen

PUURS KIEST VOOR DE ZON

vriendvan.be

Het plaatsen van de PV-panelen kwam er voor 6 van de 13 onderzochte gebouwen als prioritaire investering uit. Het werken met projectovereenkomsten tussen gemeente en Eandis voor de realisatie vergemakkelijkt de uitvoering: technische dienst moest zelf geen aanbesteding doen en lastenboek opmaken. De opvolging van de uitvoering door de aannemer werd mee opgevolgd door deskundige van Eandis.

Resultaten

De verwachte productie van de 3 PV-panelen (137 modules van 255 Wp) bedraagt samen 34 851 kWh. Aan een stroomprijs van 0,19 euro/kWh betekent dit een financiële besparing van 6 621,69 euro per jaar. Volgens de berekeningen van Eandis geeft dit een CO₂-reductie van 7,98 ton/jaar.

Kostprijs

De kostprijs van de 3 fotovoltaïsche panelen bedraagt 49 028,99 euro excl. btw: jeugdontmoetingscentrum Wijland (15 422,43 euro), bibliotheek Puurs (15 422,43 euro) en dienstencentrum Nieuwe Ark (18 184,13 euro).

Contactpersoon

Vergauwen Etienne, T 03 890 76 14

Etienne.Vergauwen@puurs.be

RANST KIEST VOOR DUURZAAM LICHT

vriendvan.be

De gemeente dooft tussen 23h en 6h een derde van de straatverlichting.

Doelstelling

Het brandregime van de openbare verlichting werd aangepast voor de zomer van 2017. Concreet betekent dit dat één derde van de straatverlichting gedoofd wordt tussen 23 en 6 uur. Deze aanpassingen kaderen in het masterplan 'openbare verlichting' waarin veiligheid, maar ook betaalbaarheid, duurzaamheid en energie-efficiëntie voorop staan.

Samenwerking met

Distributienetbeheerder Eandis

De gemeente is trots op

De aanpassing van de openbare verlichting is een ingrijpende verandering maar de keuzes die we als bestuur gemaakt hebben, zijn weloverwogen én met aandacht voor ieders comfort en veiligheid. De energiebesparing die de investering met zich meebrengt, zal geïnvesteerd worden in andere energiebesparende maatregelen. Door het doven van de openbare verlichting verkleinen we onze impact op het milieu gevoelig en werken we mee om lichtvervuiling tegen te gaan.

Bereikte de actie wat je beoogde?

Door een goede, duidelijke en weldoordachte communicatie via verschillende kanalen werden de klachten herleid tot een minimum. Deze klachten worden na 1 jaar met het nieuwe brandregime gewerkt te hebben, geëvalueerd en bekeken of aanpassing noodzakelijk is.

Resultaten

Onze gemeente werd tot voor de aanpassing de ganse nacht verlicht door 3 200 straatlantaarns wat goed was voor een verbruik van 920 000 kWh of een jaarlijkse elektriciteitskost van 309 750 euro! 1 500 lantaarns worden nu gedoofd tussen 23 en 6 uur waardoor we ongeveer 288 340 kWh besparen en 66 ton minder CO₂ uitstoten!

Kostprijs

+/- 42 000 euro

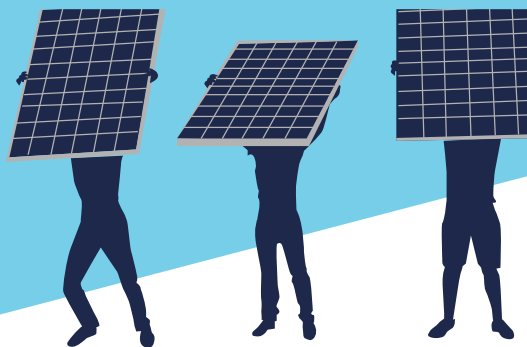
Contactpersoon

Bouwen Leen, T 03 470 10 89
leen.bouwen@ranst.be

In 2017 voerde gemeente Ranst deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

RIJKEVORSEL KIEST VOOR DE ZON

vriendvan.be

De gemeente legt haar gebouwen vol met zonnepanelen.

Doelstelling

De gemeente Rijkevorsel investeert fors in zonne-energie. In de loop van 2018 zullen maar liefst negen gemeentelijke gebouwen voorzien worden van zonnepanelen. Samen met GLS De Wegwijzer, waar al heel wat jaren zonnepanelen op het dak liggen, zullen dan in totaal tien van de vijftien gemeentelijke gebouwen over zonnepanelen beschikken.

Het gaat om volgende gebouwen:

- Gemeentehuis (Molenstraat)
- Klooster (Molenstraat)
- Gemeentelijke werkplaats (Vijversweg)
- Gemeenschapscentrum Sint-Jozef
- Kinderclub (centrum en Sint-Jozef)
- Jeugdlokaal (Kruispad)
- Dienstgebouw kerkhof (centrum)
- Bibliotheek (Hoogstraatseseenweg)

De vijf overige gebouwen zijn monumenten of historische gebouwen waar het voorlopig niet opportuun wordt geacht om hier zonnepanelen te plaatsen.

Samenwerking met

Eandis

De gemeente is trots op

In één klap wordt quasi het volledig potentieel aan zonne-energie op gemeentelijke gebouwen benut.

Bereikte de actie wat je beoogde?

Gebouwen waar weinig elektriciteit verbruikt wordt, zijn op dit moment niet interessant om te voorzien van zonnepanelen. Indien de elektriciteit niet verbruikt moet worden op de plaats van opwekking om economisch rendabel te zijn, komen ook andere gemeentegebouwen nog in aanmerking voor de plaatsing van zonnepanelen.

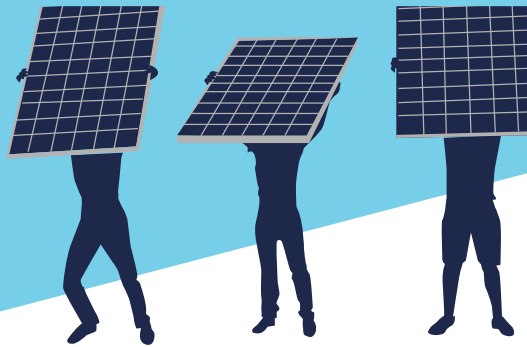
In 2017 voerde gemeente Rijkevorsel deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

RIJKEVORSEL KIEST VOOR DE ZON

vriendvan.be

Resultaten

In totaal investeert het gemeentebestuur 167 000 euro. Dit bedrag zal na ongeveer 11 jaar terugverdiend zijn. Na 20 jaar zullen de zonnepanelen ongeveer 200 000 euro winst opleveren aan verminderde energiekosten. Jaarlijks zal de gemeente met deze installaties meer dan 100 000 kWh groene elektriciteit opwekken, goed voor een vermindering van meer dan 20 ton CO₂.

Kostprijs

+/- 167 000 euro

Contactpersoon

Druyts Gert, T 03 340 00 27
gert.druyts@rijkevorsel.be

RUMST ZORGT DUURZAAM VOOR HAAR GEBOUWEN

vriendvan.be

De gemeente screende al haar gebouwen op hun energieprestaties en bundelde de prioritaire maatregelen in een energiezorgplan.

Doelstelling

Alle gebouwen werden gescreend op hun energieprestaties. Er werd een opsomming gemaakt van prioritaire maatregelen om energie te besparen of hernieuwbare energie te produceren.

Samenwerking met

Eandis

De gemeente is trots op

Samenwerking met Eandis

Bereikte de actie wat je beoogde?

Ja, op basis hiervan kan een meerjarenplanning worden opgemaakt.

Resultaten

Potentieel kan dit een CO₂-reductie geven tot 35% van de huidige uitstoot

Kostprijs

De opmaak van het EZF is gratis.

Contactpersoon

Happaerts Fried, 03 880 00 69
milieu@rumst.be

In 2017 voerde gemeente Rumst deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van haar klimaatbeleid.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

SCHELLE KIEST VOOR DE WARMTE

Gemeentelijke basisschool De Klim werd van top tot teen ingepakt!

Doelstelling

De gebouwen van gemeentelijke basisschool De Klim werden in 2017 langs de buitenzijde geïsoleerd. Bijkomend werd de volledige verlichting doorgelicht en vervangen door een duurzame lichtsturing. Deze uitgevoerde werken maken deel uit van de duurzame totaalrenovatie van de school. De voorbije jaren werden ook de verwarmingsinstallatie en de ramen duurzaam vernieuwd. Er werd ook geïnvesteerd in een hemelwaterrecuperatiesysteem van 60000 liter en er werden zonnepanelen op het gebouw geplaatst. Op deze manier wil de gemeente bijdragen tot de reductie van de uitstoot van broeikasgassen en een duurzame schoolomgeving creëren met een voorbeeldfunctie op vlak van duurzame bouwoplossingen. Verder werden de schoolkinderen blijvend aangemoedigd om met de fiets naar school te komen.

Samenwerking met

Eandis en AGION (Agentschap voor Infrastructuur in het onderwijs)

De gemeente is trots op

De positieve effecten van deze maatregelen op korte en lange termijn. Op deze manier kan de gemeente het goede voorbeeld geven en een inspiratiebron zijn voor energiebewuste inwoners. Deze werken zorgen voor een significante verlaging van de CO₂-uitstoot in Schelle. Bovendien wordt er bespaard op de energiefacturen.

In 2017 voerde gemeente Schelle deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

SCHELLE KIEST VOOR DE WARMTE

vriendvan.be

Bereikte de actie wat je beoogde?

Er wordt zeker verwacht dat de resultaten gunstig zullen zijn. Hiervoor zijn de verbruikscijfers van 2018 nodig om de theoretische besparingen te kunnen toetsen aan de realiteit.

Kostprijs

+/- 975 000 euro

Contactpersoon

Verlinden Wim, T 03 871 98 25
milieu@schelle.be

SINT-AMANDS KIEST VOOR DUURZAAM BOUWEN

De platte daken van het gemeentehuis zijn hersteld en genieten van nieuwe isolatie.

Doelstelling

De platte daken van het gemeentehuis waren aan vervanging toe. Er werd een isolatielaag aangebracht van 12 cm met een R-waarde van 4,60 m²K/W.

De gemeente is trots op

Zo werd toch weer een gemeentelijk gebouw energiezuiniger gemaakt, en komen we een stapje dichterbij de doelstelling van Klimaatneutraal 2020.

Bereikte de actie wat je beoogde?

Door deze ingreep zou het gasverbruik van het gemeentehuis en de CO₂-uitstoot moeten dalen.

Resultaten

De gerealiseerde besparing is (nog) niet meetbaar omdat de werken pas deze zomer werden uitgevoerd.

Kostprijs

44 915,00 euro excl. btw

Contactpersoon

Moens Kristin, T 052 39 98 75
kristin.moens@sint-amands.be

In 2017 voerde gemeente Sint-Amands deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

SINT-KATELIJNE-WAVER Kiest voor DUURZAAM VERBOUWEN

vriendvan.be

De gemeente isoleerde basisschool Dijkstein en kon zo kiezen voor een verwarming met warmtepomp.

Doelstelling

Om de CO₂-uitstoot van de gemeentelijke basisschool Dijkstein te verlagen, werden enkele energetische renovatiemaatregelen genomen:

- Drie verouderde containers werden vervangen door nieuwe, goed geïsoleerde lokalen (689 m³) met warmtepompen. Deze nieuwe lokaaltjes hebben een K-peil van 37 en een E-peil van 48.
- Het dak van de lagere school (2 500m²) werd geïsoleerd naar de huidige energienormen. De daken werden geïsoleerd met 12cm PIR.

De gemeente is trots op

De kinderen volgen les in een gebouw met het nodige energetisch en gebruikscomfort. De gemeente geeft het goede voorbeeld aan de inwoners door te investeren in CO₂-reducerende maatregelen.

Resultaten

De resultaten zijn nog niet duidelijk, de werken zijn nog maar recent afgerond. Voor de dakwerken werd wel een inschatting gemaakt: uit een haalbaarheidsstudie van Eandis werd een jaarlijkse CO₂ reductie van 7 474kg CO₂/jaar geschat en een totale besparing van 9 % op het brandstofverbruik van de school.

In 2017 voerde gemeente Sint-Katelijne-Waver deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

SINT-KATELIJNE-WAVER Kiest VOOR DUURZAAM VERBOUWEN

vriendvan.be

Kostprijs

Vervangen containers: ± 795 000 euro

Isoleren en herstellen dak: ± 814 000 euro

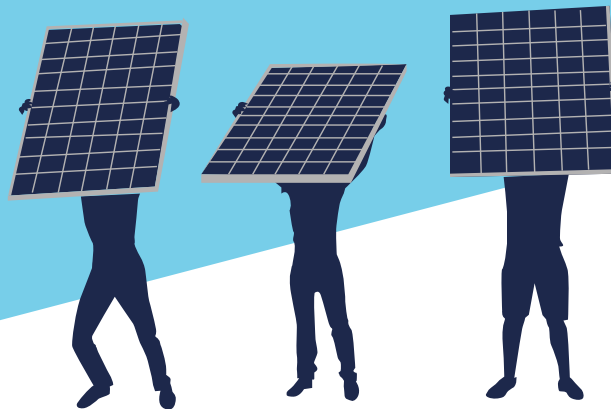
Contactpersoon

Vansevenant Merel, T 015 30 69 18

duurzaamheid@skw.be

VORSELAAR KIEST VOOR DUURZAME GEBOUWEN

vriendvan.be

Vernieuwen verwarming en zonnepanelen op de werkhall
en vervangen verlichting Sporthal

Doelstelling

De oude elektrische verwarming van de werkhall werd in 2016 vervangen door een nieuwe verwarming met gas-condensatieketel. Het dak van de bureau en eetzaal werd degelijk geïsoleerd. In de zomer 2017 werden er zonnepanelen geplaatst op het dak van de gemeentelijke werkhall.

Samenwerking met

Advies van Infrac

De gemeente is trots op

De eenvoudige en geslaagde plaatsing van de zonnepanelen werd de basis voor het volgende project in 2018 waarbij op meerdere gebouwen zonnepanelen zullen verschijnen.

Bereikte de actie wat je beoogde?

Naar CO₂-uitstoot is de actie positief, ook financieel zal dit een besparing betekenen. Maar op dit moment is er nog een dag-nacht – meter die moet omgewisseld worden naar een enkelvoudige meter. Door het vervangen van de verlichting in de Sporthal

daalde verbruik op 5 maanden (augustus-december) met 7 268 kWh. Voorlopige daling van 21%.

Resultaten

Zonnepanelen

Verwachte opbrengst zonnepanelen: 5 800 kWh
Verwachte besparing CO₂: 4 941,6 kg CO₂
(0,852 kg/kWh)

Verlichting vervangen

Daling kost op 5 maanden: 1 430,5 euro
Daling CO₂-uitstoot met 5 ton (energieboekhouding)
De verwachte besparing op 1 jaar +/- 3 000 euro,
+/- 12 ton CO₂

Kostprijs

Vervangen containers: ± 795 000 euro
Isoleren en herstellen dak: ± 814 000 euro

Contactpersoon

Vleugels Nele, T 014 50 71 29
nele.vleugels@vorselaar.beduurzaamheid@skw.be

In 2017 voerde gemeente Vorselaar deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

Provincie
Antwerpen

WIJNEGEM KIEST VOOR DEN TAP

vriendvan.be

Geen waterflesjes meer bij het gemeentebestuur van Wijnegem. Met de 5 nieuwe drinkwatersystemen is er kraantjeswater à volonté voor het personeel en de bezoekers.

Doelstelling

In tegenstelling tot wat vaak wordt gedacht, is kraantjeswater niet ongezonder dan flessenwater. Kraantjeswater biedt een garantie voor de allerbeste kwaliteit: het wordt op meer dan 60 kwaliteitseisen gecontroleerd en is daardoor het strengst gecontroleerde voedingsmiddel.

Het is bovendien goedkoop, altijd beschikbaar en wordt thuis of op het werk geleverd zonder verpakking en transport. Duurzaam dus!

Het gemeentebestuur van Wijnegem schrapt het water in flesjes en schakelde over op drinkwatersystemen. De gemeente kocht 5 drinkwatersystemen aan.

Samenwerking met

We tekenden in op begeleiding van het intergemeentelijk samenwerkingsverband IGEAN en kochten samen met andere gemeenten de drinkwatersystemen aan.

De gemeente is trots op

De werknemers van de gemeente drinken enkel nog water 'van de tap', niet meer uit flesjes. Elke werknemer kreeg een persoonlijke glazen fles om water mee te nemen naar zijn of haar bureau. De actie werd positief onthaald.

Bereikte de actie wat je beoogde?

Werknemers tappen steeds kraantjeswater van de drinkwatersystemen.

Kostprijs

6 641,51 euro incl. btw

Contactpersoon

Van Hove Inès, T 03 288 21 58
ines.van.hove@wijnegem.be

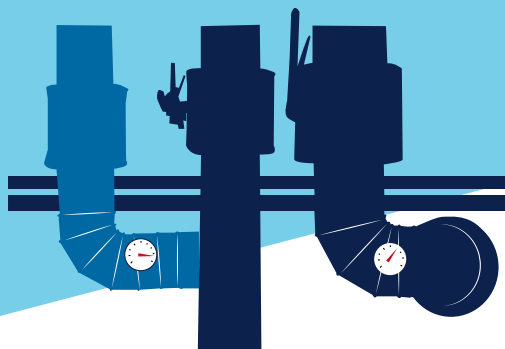

In 2017 voerde gemeente Wijnegem deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

ZANDHOVEN KIEST VOOR STOOKPLAATSRENOVATIE

vriendvan.be

In beide vestigingen van de gemeenteschool werd de verwarming en stookplaats geoptimaliseerd.

Doelstelling

De stookplaats in beide vestigingen van de gemeenteschool in Zandhoven werd gerenoveerd. Daarmee werd een belangrijke energiebesparing voor de verwarming van de scholen gerealiseerd.

Samenwerking met

De netbeheerder EANDIS: via een Energiediensten aan Lokale Besturen-project

Resultaten

Besparing van 7 753 euro in energiekosten per jaar.
Vermindering van de CO₂-uitstoot met 24%.

Kostprijs

190 245 euro, met een terugverdientijd van 17 jaar

Contactpersoon

Van Den Brande Annemie, T 03 410 16 36
annemie.vandenbrande@zandhoven.be

 Zandhoven.
met de glimlach

In 2017 voerde gemeente Zandhoven deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

 **Provincie
Antwerpen**

ZOERSEL KIEST VOOR EEN VERGROEND VOERTUIGENPARK

vriendvan.be

Als eerste stap in het vergroenen van het gemeentelijk wagenpark verving Zoersel twee oude vervuilendere wagens door wagens op CNG.

Doelstelling

Deze actie kadert in het vergroenen van het gemeentelijk wagenpark. Twee oude vervuilendere wagens (een personenwagen op benzine en een camionette op diesel) werden vervangen door wagens op CNG.

Samenwerking met

De wagens werden aangekocht via het raamcontract 'duurzame voertuigen' van Eandis.

De gemeente is trots op

De eerste stappen in het vergroenen van het wagenpark zijn gezet. Het bestuur tracht in de toekomst steeds te kiezen voor een groen alternatief voor benzine- en dieselwagens.

Bereikte de actie wat je beoogde?

De gemeente tracht naast het vergroenen van haar eigen wagenpark haar burgers ook te stimuleren om groener te gaan rijden. CNG is nog niet echt bekend bij de bevolking. Daarom heeft het bestuur haar eerste CNG-wagen opvallend laten bestickeren ter sensibilisering van de burger.

 ZOERSEL

In 2017 voerde gemeente Zoersel deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

 Provincie
Antwerpen

ZOERSEL KIEST VOOR EEN VERGROEND VOERTUIGENPARK

vriendvan.be

Resultaten

- Een CNG-wagen stoot minder luchtvervuilende deeltjes uit. Zo is de uitstoot van fijn stof tot 95 % lager en de uitstoot van CO₂ tot 30 % minder.
- CNG is goedkoper dan conventionele brandstoffen.
- Er is ook minder motorslijtage door minder verbrandingsresidu's.
- CNG-wagens zijn stiller dan benzine- en dieselwagens en hebben geen geurhinder.

Kostprijs

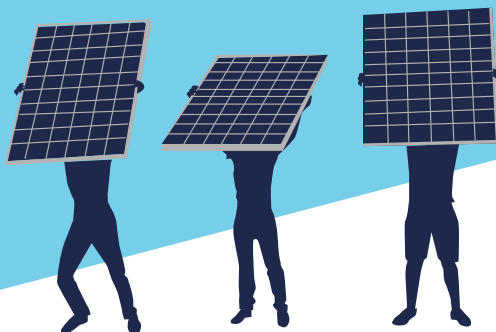
Een CNG-wagen is iets duurder dan een wagen op conventionele brandstoffen.

Contactpersoon

Michiels Evelyne, T 03 2980 8 46
evelyne.michiels@zoersel.be

ZWIJNDRECHT KIEST VOOR GROENE STROOM

vriendvan.be

Zwijndrecht investeert in meer dan 400 zonnepanelen op drie gemeentelijke gebouwen, een nieuwe stap naar het behalen van de titel klimaatneutrale organisatie.

Doelstelling

In 2016 heeft de gemeente voor drie gemeentelijke gebouwen PV-installaties aangekocht. In 2017 werd gestart met de plaatsing van de installaties. Het gaat om twee grote installaties van 184 en 194 panelen, en één kleinere installatie van 40 panelen.

Samenwerking met

De aankoop van de grote installaties gebeurde in samenwerking met Eandis, de kleinere installatie werd aangekocht via de groepsaankoop van de provincie Antwerpen.

V.U.: Dirk Vandenbussche | Koningin Elisabethlei 22, 2018 Antwerpen |

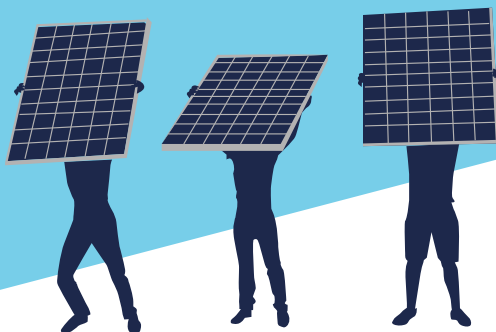

In 2017 voerde gemeente Zwijndrecht deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van de campagne 'Klimaatneutrale organisatie 2020'.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

ZWIJNDRECHT KIEST VOOR GROENE STROOM

vriendvan.be

De gemeente is trots op

De installaties zullen bijdragen aan de lokale productie van groene energie voor de gemeentelijke gebouwen en dragen zo bij tot het behalen van de doelstellingen van klimaatneutrale organisatie 2020. Omdat de gemeente ook het plaatsen van PV-installaties bij inwoners wil stimuleren, hebben deze PV-installaties ook een voorbeeldfunctie. Aanvullend geeft de gemeente ook een premie voor PV-installaties.

Resultaten

Alle installaties samen zijn goed voor een productie van 94 973 kWh per jaar, hierdoor wordt de jaarlijkse CO₂-uitstoot met 8 548 kg verlaagd.

Kostprijs

De totale kostprijs van dit project bedraagt ongeveer 175 400 euro.

Contactpersoon

Van der Donckt Aard, schepen van ruimtelijke ordening, stedenbouw, leefmilieu, duurzaamheid, woonbeleid en afvalbeleid, T 03 250 49 16, aard.vanderdonckt@zwijndrecht.be

Haesendonck Evi, duurzaamheidsambtenaar, T 03 250 48 07, evi.haesendonck@zwijndrecht.be

Gemeentelijke acties op hun GRONDGEBIED

2017

Zo werken we samen en inspireren we partners!

vriendvan.be

AARTSELAAR ZORGT VOOR FIETSERS EN VOETGANGERS

vriendvan.be

De gemeente opent feestelijk een trage weg.

Omschrijving van de actie en doelstelling

Door het openen van trage wegen worden er verbindingen voorzien waarlangs voetgangers en fietsers zich binnen de gemeente en naar naburige gemeenten veilig en rustig kunnen verplaatsen. De wegen worden frequent gebruikt door schoolgaande jeugd, voor woon-werk verplaatsingen en/of recreatie.

Samenwerking met

De opening van de trage weg gebeurde in samenwerking met de provincie en met de v.z.w. Trage Wegen.

De gemeente is trots op

De gemeente Aartselaar heeft er voor gekozen om de trage wegen een naam te geven en te voorzien van een naambordje, waardoor het officiële karakter van de weg versterkt wordt naar de gebruikers en omwonenden toe. Het plaatsen van de naamborden is voorzien voor 2018.

Aandachtspunten

Het is van cruciaal belang om een lokaal draagvlak te zoeken. Je begint best met de opmaak van een gemeentelijke trage wegenkaart, waarop alle gekende en potentiële trage wegen worden vermeld op aangeven van de plaatselijke stakeholders zoals milieuraad, voetgangersbeweging, wandelclub, natuurpunt, scholen, (jeugd)verenigingen. Deze kaart wordt vervolgens, na terugkoppeling aan de ganse bevolking, definitief vastgesteld en er worden ook prioriteiten bepaald, t.t.z. de 'slapende' trage wegen die best prioritair worden ontwikkeld. Omdat de praktijk echter leert dat de eigenaars op of langs wier eigendom de trage weg ligt, zich dikwijls verzetten tegen het publiek gebruik, geniet het de voorkeur om de trage weg en het vrij publiek gebruik juridisch te verankeren door er door de provincie (deputatie) het statuut van buurtweg aan te laten toekennen, zulks conform de wetgeving buurtwegen.

AANGENAAM
AARTSELAAR

In 2017 voerde gemeente Aartselaar deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van haar klimaatbeleid.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

Provincie
Antwerpen

AARTSELAAR ZORGT VOOR FIETSERS EN VOETGANGERS

vriendvan.be

Resultaten

Doordat de trage wegen voor pendelaars vaak kortere verbindingen vormen dan het omliggende wegennet, wordt het fietsverkeer en voetgangersverkeer gestimuleerd en worden voertuigkilometers uitgespaard en dus de daarmee overeenstemmende CO₂-uitstoot.

Kostprijs

Om de trage wegen doorlopend door voetgangers en fietsers te laten gebruiken, moet de weg uiteraard gebruiksvriendelijk worden aangelegd. Dit impliceert in de voorziening van een eenmalig budget voor de aanleg (meestal semi-verharding) van de weg, naast een jaarlijks budget voor het onderhoud van de weg.

Contactpersoon

Van Rompaye Tony en Verbeeck Lien

T 03 870 16 25 en 03 870 16 24

milieu@aartselaar.be

ANTWERPEN START DIGITAAL PLATFORM VOOR LICHTE INDUSTRIE EN TERTIAIRE SECTOR

vriendvan.be

TIP

De stad biedt op de website laagdrempelige energie-efficiëntiemaatregelen, gekoppeld aan een digitale marktplaats.

Omschrijving

Samen Klimaatactief <http://www.samenklimaatactief.be/> is oorspronkelijk een initiatief van de stad Antwerpen en is ondertussen in gans Vlaanderen actief. De stad wil daarmee de CO₂-uitstoot door de lichte industrie (energie < EBO) en vooral de tertiaire sector (kantoren, winkels, horeca, zorg,...) verminderen. In opdracht van de stad Antwerpen heeft Samen Klimaatactief een website opgezet met laagdrempelige energie-efficiëntiemaatregelen met daaraan een digitale marktplaats gekoppeld.

Op die gesloten en onafhankelijke marktplaats kunnen kantoren, lichte industrie, winkels, horeca, zorg, enz. hun interesse voor energiezuinige producten, diensten of projecten gratis en zonder enige verplichting melden. Die aanvragen worden meteen automatisch doorgestuurd naar aanbiedende ondernemingen, die zich bij Samen Klimaatactief als partner geregistreerd hebben en daardoor het platform ondersteunen. Daarenboven krijgen de aanbiedende bedrijven een gans jaar visibiliteit op de website, sociale media, nieuwsbrief en events naast algemene ondersteuning.

Samenwerking met

Stad Antwerpen lanceerde Samen Klimaatactief plechtig in oktober 2017 als antwoord op de cijfers uit de Antwerpse emissie-inventaris.

De analyse van de emissie-inventaris van 2012 in 2014 was helder.

De tertiaire sector bespaart minder CO₂ dan gehoopt. Stadslab2050 organiseerde daarom in 2014 i.s.m. Eandis, Smart Grid Flanders en Unizo het spoor "Energie voor het Antwerpse hart" met de bedoeling concrete projecten op te starten. Ondernemers duiden op de wenselijkheid van een 'centrale helpdesk voor energiezorg'. Stad Antwerpen co-creëerde vervolgens in eerste instantie i.s.m. met ongeveer 50 bedrijven en organisaties o.l.v. DNV en Paquay & Associates een verdienmodel voor een nieuw instrument. Vervolgens gaf de stad de opdracht aan Milvus om het instrument te ontwikkelen. In de derde en laatste fase gaf de stad Antwerpen een concessie aan Samen Klimaatactief om Samen Klimaatactief te beheren en uit te bouwen.

In 2017 voerde stad Antwerpen deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeesterconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

Provincie
Antwerpen

ANTWERPEN START DIGITAAL PLATFORM VOOR LICHTE INDUSTRIE EN TERTIAIRE SECTOR

vriendvan.be

TIP

De stad is trots op

Stad Antwerpen is trots op het gevoerde proces en het resultaat. De uitgangspunten:

- minder CO₂
- meer groei bij leveranciers van oplossingen
- versterking van het Antwerps economisch weefsel

vormden een goed startpunt om in co-creatie met de doelgroep een op maat gemaakt instrument te ontwikkelen en dit te laten beheeren door de doelgroep, zonder extra subsidies.

Ondertussen wordt Samen Klimaatactief door steeds meer overheden en sectorfederaties in gans Vlaanderen ingezet om de uitstoot van broeikasgassen door de bedrijven, kantoren en handelszaken op hun grondgebied of sector te reduceren.

Aandachtspunten

Het is belangrijk dat voldoende (Antwerpse) aanvragers het digitale platform gebruiken. Daardoor wordt immers energie bespaard en daalt de CO₂-uitstoot. Sensibiliseringsacties volstaan niet. Er is dringend behoefte aan concrete acties. Het digitale platform is daarvoor een geschikte manier. Daarnaast moeten andere lokale, intercommunale en provinciale besturen overtuigd worden van het nut van Samen Klimaatactief. Het initiatief is een kant-en-klaar instrument waarmee ze hun klimaatplannen en andere acties in het kader van het Burgemeestersconvenant concreet, snel en budgetvriendelijk kunnen realiseren.

Resultaten

Samen Klimaatactief is gelanceerd in het najaar 2017. Het is nog te vroeg om een CO₂-evaluatie te maken.

Kostprijs

Totale kostprijs op basis van bestekken, excl. Stadslab, incl. BTW: 174 851 euro

Contactpersoon

De Herdt Johan, T 0468 122 369, johan.deherdt@stad.antwerpen.be

Jaeken Jan, T 0473 788 881, jan.jaeken@samenklimaatactief.be

BAARLE-HERTOG ONDERSTEUNT GROEPSAANKOPEN ROND DUURZAAMHEID

vriendvan.be

De gemeente zet mee haar schouders onder de groepsaankopen rond duurzaamheid die worden georganiseerd.

Omschrijving

De gemeente zet mee haar schouders onder groepsaankopen rond duurzaamheid. Zo worden de gemeentelijke communicatiekanalen ingezet om groepsaankopen bekend te maken bij haar inwoners, wordt gemeentelijke infrastructuur ter beschikking gesteld voor informatieavonden en worden ambtenaren opgeleid om inwoners advies te geven of te ondersteunen bij de inschrijving. In 2017 ondersteunde de gemeente Baarle-Hertog de groepsaankoop groene energie, zonnepanelen en muurisolatie.

Samenwerking met

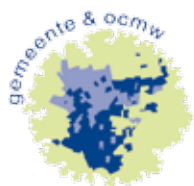
De groepsaankopen groene energie en zonnepanelen worden georganiseerd door de provincie Antwerpen. De groepsaankoop muurisolatie werd georganiseerd door IOK i.s.m. de deelnemende gemeenten.

De gemeente is trots op

De gemeente Baarle-Hertog geeft zelf het goede voorbeeld. Door in te schrijven voor de groepsaankoop zonnepanelen werd het voor de gemeente financieel haalbaar om te investeren in een zonnepanelsysteem voor het gemeentehuis.

Aandachtspunten

De meeste groepsaankopen keren jaarlijks terug. Hierdoor groeit de bekendheid. Dankzij de goede resultaten uit voorgaande edities schrijven inwoners zich sneller opnieuw in.

Baarle-Hertog
Baarle-Nassau

In 2017 voerde gemeente Baarle-Hertog deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeesterconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

Provincie
Antwerpen

BAARLE-HERTOG ONDERSTEUNT GROEPSAANKOPEN ROND DUURZAAMHEID

vriendvan.be

Resultaten

De groepsaankoop groene energie zorgde in 2017 voor een besparing van 72 002 kg CO₂ per jaar. Gemiddeld bespaart een gezin zo'n 200 euro op jaarbasis door deel te nemen aan de groepsaankoop groene energie.

Kostprijs

Deelnemen aan een groepsaankoop is gratis en vrijblijvend.

Contactpersoon

Poelmans Dominic

T 014 69 80 70

gemeente@baarle-hertog.be

BALEN ZET IN OP MINDER ENERGIEVERBRUIK

vriendvan.be

De gemeente organiseert verschillende acties rond energiebesparing en hernieuwbare energie om haar inwoners te motiveren.

Doelstelling

- Samenaankoop groene stroom en zonnepanelen met de provincie Antwerpen
- Samenaankoop dakisolatie en infoavond dakisolatie met IOK

Via deze acties worden burgers, verenigingen en bedrijven de mogelijkheid geboden om goedkoper 100% groene stroom aan te kopen of fotovoltaïsche zonnepanelen te laten plaatsen.

Samenwerking met

Deze acties werden georganiseerd vanuit de provinciale diensten en IOK. De gemeente verleende haar medewerking door ondersteunende communicatie, bekendmaking en het praktisch assisteren bij het plaatsen van aanvragen voor inwoners.

De gemeente is trots op

Door het reeds jaren voeren van de samenaankoop groene stroom merken we dat er een bewustwording is ontstaan bij de burgers. Omdat het zeker zo belangrijk is om energie te besparen, werd er een infoavond gehouden over dakisolatie naar aanleiding van de samenaankoop dakisolatie.

Voor de samenaankoop groene stroom zijn er 1 440 gezinnen uit Balen ingeschreven waarvan er 999 overgestapt zijn naar een nieuwe leverancier. Alhoewel de actie al meerdere jaren georganiseerd wordt, zijn de cijfers nog steeds in stijgende lijn.

Door de samenaankoop zonnepanelen zijn er 56 installaties geplaatst. De CO₂-besparing is nog niet gekend. De cijfers voor de samenaankoop dakisolatie zijn ook nog niet gekend.

In 2017 voerde de gemeente Balen deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

Provincie
Antwerpen

BALEN ZET IN OP MINDER ENERGIEVERBRUIK

vriendvan.be

Aandachtspunten

Het jaarlijks organiseren van de verschillende acties zorgen ervoor dat de acties gekend zijn. Voor het slagen van de actie moet er zo weinig mogelijk administratie door de burger te zijn. Dit kan doordat ze zelf kunnen inschrijven via de website maar het blijft belangrijk voor mensen die niet goed overweg kunnen met de computer dat zij een aanspreekpunt hebben.

Resultaten

666 564 kg CO₂ per jaar voor de samenaankoop groene stroom.

Voor de samenaankoop dakisolatie en de samenaankoop zonnepanelen zijn nog geen cijfers gekend.

Kostprijs

Inzet personeel.

Contactpersoon

Annemie Groenen | T 014 74 40 92 | milieudienst@balen.be

BEERSE START ENERGIE TEAM BEERSE OP

vriendvan.be

De gemeente bracht een groep enthousiaste inwoners samen in EnergieTeamBeerse, dat aanspreekpunt is voor inwoners met vragen rond (hernieuwbare) energie

Doelstelling

Het EnergieTeamBeerse (ETB) is een beperkte groep van enthousiaste inwoners die samen willen werken rond hernieuwbare energie.

Het ETB wilt de gemeente mee ondersteunen in het bereiken van de burgemeester convenant, maar ook een aanspreekpunt zijn voor inwoners die met vragen zitten rond (hernieuwbare) energie.

Samenwerking met

Het EnergieTeamBeerse is ontstaan na een infoavond rond hernieuwbare energie van de gemeente. Daar waren inwoners die hadden aangegeven hier rond te willen werken. Met ondersteuning van de gemeente proberen ze hierin hun weg te vinden.

De gemeente is trots op

De gemeente is trots dat er inwoners zijn die zich vrijwillig engageren om rond dit thema samen iets te willen bereiken.

Aandachtspunten

Omdat de opstart nog niet zo lang geleden is, moet er nog concreter afgebakend worden waar het ETB Beerse op wilt inzetten en waarop niet.

In 2017 voerde de gemeente Beerse deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

BEERSE START ENERGIETEAMBEERSE OP

vriendvan.be

Resultaten

6 geïnteresseerde inwoners die samen iets willen bereiken

Kostprijs

0 euro

Contactpersoon

Van Gorp Carolien, T 014 62 25 87 of milieu@beerse.be

**EnergieTeam
Beerse**

BRASSCHAAT DEELT HAAR GROENE VLOOT MET HAAR INWONERS

vriendvan.be

Inwoners kunnen buiten de werkuren via autodelen gebruik maken van de elektrische voertuigen van de gemeente.

Doelstelling

Brasschaat kocht onlangs een reeks nieuwe elektrische en CNG wagens, waaronder ook vier 100% elektrische Renault Zoé's. Twee van deze wagens worden na de kantooruren, in het weekend en tijdens feestdagen gedeeld met de burgers. Via een smartphone-app kan je dan toegang krijgen tot de auto.

Bij autodelen maken meerdere mensen gebruik van één of meerdere gezamenlijke wagens. De wagen wordt enkel gebruikt als hij nodig is. In de andere gevallen kan iemand anders hem gebruiken.

Op die manier wordt een wagen zo optimaal mogelijk gebruikt.

De bedrijfswagens van de gemeente Brasschaat worden – op enkele uitzondering na – voornamelijk tijdens wekdagen overdag gebruikt. Het delen van een gemeentelijke wagen heeft vele voordelen.

De vloot wordt optimaler gebruikt bij het invoeren van het autodeelsysteem. De afschrijftijd van de wagens vermindert: er kunnen sneller nieuwere en technologisch geavanceerde wagens ingezet worden. Zo kan de ontwikkeling van milieuvriendelijke wagens beter worden bijgehouden. Zo verbetert de kwaliteit van de vloot aanzienlijk.

Autodelen draagt bij tot een rationeler gebruik van de auto en leidt tot een opvallende vermindering van het aantal autokilometers. Studies in Nederland melden een daling van het aantal autokilometers met 33%. Daartegenover staat dat autodelers niet minder mobiel zijn, maar dat ze meer gebruik maken van openbaar vervoer en zachte vervoersmodi.

Autodelen levert ook ruimtewinst op. Een gedeelde wagen zorgt gemiddeld voor het verdwijnen van 4 tot 12 wagens. De plaats die hierdoor vrijkomt, kan gebruikt worden voor de aanleg van fietsenstallingen, parken, speeltuinen, ontmoetingsruimtes, enz...

In 2017 voerde de gemeente Brasschaat deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

Provincie
Antwerpen

BRASSCHAAT DEELT HAAR GROENE VLOOT MET HAAR INWONERS

vriendvan.be

Op termijn is het de bedoeling dat gezinnen minder snel een (tweede) auto kopen, zich overdag behelpen met het openbaar vervoer of met de fiets en als aanvulling kunnen rekenen op de vloot van de gemeente.

Autodelen kan voor de gemeente een instrument binnen het sociaal beleid zijn, bijvoorbeeld om jonge werkzoekenden ruimere kansen te bieden, de basismobiliteit van kansengroepen te versterken, het uitgavebudget van gepensioneerden ontlasten door de autokosten te minderen,...

Autodelen maakt autogebruik mogelijk zonder zelf een auto te bezitten. Het kan een gunstige invloed uitoefenen op de mobiliteit en het woon- en leefklimaat.

Waarom elektrisch autodelen? Brasschaat, als groene gemeente, wil graag de lokale lucht- en geluidskwaliteit voor zijn bewoners verbeteren.

Elektrische voertuigen stoten geen fijnstof en stikstofoxiden uit en maken veel minder geluid dan conventionele voertuigen. Dit komt het lokale leefmilieu en de gezondheid van onze inwoners ten goede.

Daarnaast draagt het E-rijden ook bij in het behalen van de klimaatdoelstellingen. Elektrische wagens stoten lokaal geen CO₂ uit. Indien ze met groene stroom worden geladen stoten ze zelfs helemaal geen CO₂ uit. Ook als elektrische wagens met grijze stroom (onze huidige Belgische energiemix) worden geladen stoten ze nog altijd 2 tot 3 keer minder CO₂ uit.

Starten met elektrisch autodelen geeft de inwoners van Brasschaat ook de kans om kennis te maken met elektrische mobiliteit zonder dat ze zelf over een groot budget hoeven te beschikken.

Door meer elektrische wagens in het straatbeeld te plaatsen zullen mensen sneller geneigd zijn om zelf ook over te stappen op elektrische (deel)wagens. Er wordt aangetoond dat elektrische mobiliteit inderdaad de toekomst is en nu al overgestapt kan worden.

Samenwerking met

Het autodelen is een samenwerking tussen de gemeente en burgercoöperatie Partago cvba. Partago zorgde voor de nodige hardware, de app, de verzekering en alle ondersteuning om het elektrisch autodelen mogelijk te maken.

BRASSCHAAT DEELT HAAR GROENE VLOOT MET HAAR INWONERS

vriendvan.be

De gemeente is trots op

De gemeente Brasschaat deelt haar elektrische wagens en geeft zo de opstart van (elektrisch) autodelen in de gemeente een duwtje in de rug! Op deze manier wordt extra ingezet op duurzame mobiliteit en is elektrisch rijden beschikbaar voor iedereen. Ook worden mensen attent gemaakt op de mogelijkheden en voordelen van autodelen.

Aandachtspunten

We merken dat voor veel mensen de drempel te hoog is als er geen wagen 24/24 beschikbaar. Minstens één gemeentelijke wagen openstellen tijdens de kantooruren waardoor het voor zowel burgers als personeel 'eerst komt eerst maalt' is kan zorgen voor een makkelijkere omschakeling. Bij start was er ook een leeftijdsminimum van 24 jaar. De groep die echter het makkelijkste te overtuigen is van de voordelen van autodelen is net deze jongeren. Ook zij zouden toegang tot autodelen moeten krijgen omdat ze het goede voorbeeld kunnen geven aan de oudere groep die zijn autobezit zo moeilijk kan loslaten.

Resultaten

Tot hier toe zijn er al 11 coöperanten. Dit betekent dus potentieel 11 auto's die niet werden aangekocht en dus al een vermindering van de parkeer- en mobiliteitsdruk. Daarnaast wordt er ook elektrisch gereden wat een vermindering van de CO₂-uitstoot met zich meebrengt.

Sinds de installatie van de boordcomputers werd er al 2 641 km gereden met de twee elektrische deelwagens. Gerekend aan een gemiddelde van 0,15 kWh/km komen we op een verbruik van 39 615 kWh. Voor dezelfde afstand zou een benzinewagen 1 717,3 kWh (benzineverbruik omgerekend naar kWh) verbruiken. We hebben dus al $\frac{3}{4}$ minder energieverbruik. Gerekend aan 0,23kg CO₂ per kWh levert dit in verbruik een besparing op van 303,86 kg CO₂ sinds september 2017 voor 2 deelwagens. Er zijn ook 11 coöperanten voor 2 deelwagens waardoor er ook in grondstoffen een besparing is omdat er potentieel 11 individuele wagens werden vermeden.

- Wienerberger NV heeft een mobiliteitsplan ontwikkeld voor zijn werknemers waarbij er maar liefst 36 werknemers zich geëngageerd hebben om 60% van de werktijd met de fiets naar het werk te komen i.p.v. met de auto.
- CenCmedia bvba heeft in zijn zaak de klassieke verlichting vervangen door LED-verlichting.

Kostprijs

Voor de aankoop van twee deelwagens en de samenwerking met Partago heeft de gemeente zo'n 41 000 euro geïnvesteerd.

Contactpersoon

Elewaut Nikki, T 03 650 06 58, nikki.elewaut@brasschaat.be

DUFFEL ZET IN OP LED-VERLICHTING

vriendvan.be

De gemeente verving de oude verlichting door LED-verlichting op verschillende plaatsen in gebouwen, ook de openbare verlichting werd aangepakt.

Doelstelling

- Uitbreiden en vernieuwen openbare verlichting op Louis Selsplein
- Huur LED kerstverlichting gedurende 4 jaar + vernieuwen overspanning
- Vervangen van de lichtarmaturen openbare verlichting Katelijnessteenweg
- Investering 't Kofschip en Het Ravottersnest is in totaal 7 800 000 euro, incl. btw
- Vervangen van de verlichting in de Hondiuslaan door energiezuinige verlichting.

Samenwerking met

Eandis heeft het ontwerp uitgewerkt voor de Katelijnessteenweg.

De gemeente is trots op

Wij zijn trots op de gerealiseerde CO₂-vermindering. Dit kan herhaald worden in andere straten en zal toegepast worden in nieuwe verkavelingen.

Aandachtspunten

Er is gebleken dat er voldoende lichtpalen dienen aanwezig te zijn om een goede lichtspreading te hebben.

Resultaten

Momenteel nog niet gekend.

In 2017 voerde Duffel deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

Provincie
Antwerpen

DUFFEL ZET IN OP LED-VERLICHTING

vriendvan.be

Kostprijs

38 289 euro

Contactpersoon

Van Slagmolen Christophe, T 015 30 72 61
christoph.vanslagmolen@duffel.be

EDEGEM DAAGT SCHOLEN UIT

vriendvan.be

De gemeente wil met de klimaatchallenge de klimaatproblematiek laten leven op de scholen en daarbuiten.

Doelstelling

Klimaatproblematiek laten leven op school en daarbuiten.

Hoe

Acties ondernemen op school rond een aantal klimaatthema's: mobiliteit, energie, hergebruik/delen, dicht bij huis, klimaat in de wereld, ... De acties kennen een hoogtepunt in de challengeweek, de scholen mogen natuurlijk ook een heel schooljaar wijden aan dit thema. Hoe meer je doet, ook buiten de challengeweek, hoe meer punten je kan verzamelen. Het puntensysteem hebben we gemaakt zodat elke school kan winnen, groot of klein. Het gaat ons over jullie engagement, enthousiasme en de CO₂-besparing die jullie realiseren.

We geven punten op:

- CO₂-besparing via de CO₂-calculator. In te vullen voor (september) en na (23/10) de actie op www.scholenvoorminderco2.be
- Originaliteit en betrokkenheid
- De impact en het engagement op langere termijn.

Acties van het oudercomité, op het schoolfeest, ... tellen extra mee!

Als beloning voor deze actie komt radio oorwoud optreden voor alle scholen.

De winnende school krijgt een meet en greet met de artiesten op de concertdag.

In 2017 voerde Edegem deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

Provincie
Antwerpen

EDEGEM DAAGT SCHOLEN UIT

vriendvan.be

Ondersteuning

Wij bieden een unieke korte inspiratievorming aan door PIME (MOS) Antwerpen en WWF. Gedurende 2 uur wordt een delegatie van je school ondergedompeld in lespakketten, tools, leuke creatieve acties, ... Kortom, je komt alles te weten wat er bestaat voor de verschillende leeftijden rond klimaat, energie en CO₂-besparingen. Direct toepasbaar op school. Handleiding en allerlei materiaal beschikbaar via Dropbox voor alle leerkrachten.

Klimaattop:

Na de challengeweek, organiseren we een klimaattop voor de scholen. Vertegenwoordigers hier kunnen een aantal leerlingen van het 5e of 6e leerjaar zijn. Zij worden begeleid door een enthousiaste leerkracht, zorgjuf of directie. Voor de klimaattop krijgen zij een rol van en land toegekend (eilandstaten, olieproducerende landen, USA, Europa, ...). De bedoeling is dat ze zich proberen in te leven in de klimaatproblematiek van dit land, de belangen, ...

EDEGEM DAAGT SCHOLEN UIT

vriendvan.be

Op de klimaattop zullen ze deze belangen proberen te verdedigen. Andere scholen krijgen een andere rol en zo zullen we trachten gezamenlijk een klimaatverdrag te ratificeren. De vertegenwoordigers mogen zich, naar eigen wens, volledig inleven in hun rol en in gepaste klederdracht naar de klimaattop komen.

Na deze "wereld" top, houden we een "Edegemse" top. Hier mogen de vertegenwoordigers de bezorgdheden, standpunten, ideeën van de school op de tafel leggen. We willen hier een gezamenlijk charter van opmaken tussen scholen en gemeentebestuur. Engagements langs beide kanten, door iedereen ondertekend.

Klimaatmars en optreden radio oorwoud:

Alle scholen vormen linten en stappen onder de vorm van een klimaatmars naar de concertplaats waar Radio Oorwoud zal optreden. Van de klimaatmars willen we een muzikale optocht maken met veel kleur, spandoeken en lawaai in teken van het klimaat. Iedereen moet ons gezien en gehoord hebben! Wij zorgen voor politiebegeleiding en de veiligheid, de scholen voor de sfeer.

EDEGEM DAAGT SCHOLEN UIT

vriendvan.be

Samenwerking met

MOS Antwerpen: educatieve ondersteuning leerkrachten, brainstorm concept

WWF: ondersteuning via educatief materiaal, begeleiding klimaattop, boeking concert radio oorwoud, brainstorm concept

Alle scholen en directies van gemeente Edegem: uitdragen van klimaatthema en aanpassen schoolprogramma.

De gemeente is trots op

Alle scholen hebben geparticipeerd. Een heel aantal scholen hebben deze actie aangegrepen om klimaat als jaarthema in te plannen. Onze actie heeft heel hard geleefd in de scholen. Veel leerlingen zijn naar huis gegaan met een inhoudelijk verhaal en zo hopen we ook de ouders te besmetten. Door de klimaatmars door de straten, kwamen ook andere bewoners hier mee in contact. Hierdoor haalden we uitgebreid de pers...

Aandachtspunten

Communiceer deze actie tijdig naar de scholen. In februari / maart, dan kunnen de scholen het volgend schooljaar er werk van maken.

Resultaten

Moeilijk meetbaar... ondanks de CO₂-calculator. Dit omdat er zeer weinig scholen echt bezig zijn met hun energieverbruik.

Kostprijs

Vorming leerkrachten:	220 euro
Aankoop CD's radio oorwoud:	500 euro
Concert radio oorwoud:	2 600 euro
Koekendoos voor elke leerling van de lagere school:	1 850 euro
Klein materiaal en divers drukwerk:	200 euro
klimaattop (catering) :	300 euro
Totaal:	5 670 euro

Contactpersoon

Sophie Loots, T 03 289 26 50, sophie.loots@edegem.be

ESSEN KIEST VOOR DE FIETS

vriendvan.be

De gemeente stimuleerde haar inwoners om meer de fiets te nemen.

Doelstelling

In samenwerking met Unizo-Essen en de Gezinsbond hebben we de actie "Essen is vriend van de fiets" opgestart als eigen alternatief voor de campagne "Met belgerinkel naar de winkel". De bedoeling is om de inwoners van Essen aan te moedigen om de auto te laten staan en de fiets te nemen.

Samenwerking met

In samenwerking met Unizo-Essen en de Gezinsbond

De gemeente is trots op

De inwoners van Essen hebben vaker de auto laten staan om met de fiets naar de winkel te gaan. Voor het eerste jaar dat we dit organiseren los van de "Belgerinkel naar de winkel"-actie hebben toch veel mensen mee gedaan.

Aandachtspunten

Een goede communicatie, voornamelijk met de deelnemende handelaars omdat deze vaak vragen krijgen van mensen die willen deelnemen aan de campagne.

In 2017 voerde Essen deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

ESSEN KIEST VOOR DE FIETS

vriendvan.be

Resultaten

Aantal deelnemende handelaars	+/- 70
Aantal ingeleverde spaarkaarten	+/- 1 400
Totaal aantal fietsritjes naar de winkel	7 000
Totaal afgelegde afstand tijdens campagne	15 399 km
Aantal keren rond de wereld gefietst	0,38
CO ₂ -besparing	3 080 kg CO ₂
Besparing individuele kosten auto	4 620 euro
Besparing maatschappelijke kosten autoverkeer	7 087 euro
Totale besparing	11 707 euro

Kostprijs

277,45 euro

- + Een fiets weggegeven als prijs.
- + Personeelskosten in eigen beheer.

Contactpersoon

Bartels Dennis, T 03 670 01 47, duurzaam@essen.be

Essen is **vriend van DE FIETS**

FIETS OF WANDEL NAAR DE WINKEL EN MAAK KANS OP EEN MOOIE FIETS OF EEN VAN DE VELE ANDERE PRIJZEN

Doe van 1 augustus tot 23 september 2017 je boodschappen met de fiets of te voet. Zo draag je bij aan het milieu, je gezondheid en de leefbaarheid van onze gemeente, want Essen is Vriend Van de Fiets!

De deelnemende handelaars belonen je met een stempel op deze spaarkaart. Na vijf stempels geef je de volle spaarkaart af bij de handelaar of in het gemeentehuis. Zo maak je kans op een mooie fiets of een van de vele prijzen.

ten vreesdief van **essen** **unizo** www.essen.be/vriend

GROBBENDONK GAAT TOEREN OM TE LOEREN

vriendvan.be

De gemeente stippelde een fietsroute uit die je langs enkele duurzame oplossingen leidt, toeren om te loeren dus.

Doelstelling

Je toert met de fiets naar verschillende plaatsen waar je kan 'loeren' naar duurzame oplossingen. Benieuwd naar 'Den Herberg' van Bartel Van Riet, de 'Happening Lokaal & Gezond', fairtrademenu's, streekproducten, schapendrijven, kippen, ambachten, kruiden, sappen, testritjes met elektrische voertuigen?

Samenwerking met

Gemeente Vorselaar en verschillende verenigingen, vrijwilligers, ondernemers en tuiniers uit beide gemeenten

De gemeente is trots op

De samenwerking met de verschillende partners en het feit dat men op unieke locaties kon kennismaken met alles wat met ecologie, biologische landbouw en groene energie te maken heeft. Een groot deel van de route werd speciaal voor deze actie autoluw gemaakt.

Aandachtspunten

Goede afspraken maken en voldoende communiceren zorgt ervoor dat er geen misverstanden ontstaan.

Resultaten

Vermindering van CO₂-uitstoot omdat inwoners aangespoord worden voor het uitvoeren van makkelijke acties (gebruik streekproducten, duurzame verplaatsingen, groene energie, enz.)

Kostprijs

Het aandeel voor Grobbendonk was 3 456 euro, Europa heeft 65 % van de kosten gesubsidieerd via het Europees subsidieprogramma LEADER.

Contactpersoon

De Wit Anouk,
T 014 50 78 93,
anouk.de.wit@grobbendonk.be

In 2017 voerde de gemeente Grobbendonk deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

HEIST-OP-DEN-BERG KIEST VOOR AUTODELEN

vriendvan.be

De gemeente voorziet 2 deelauto's voor personeel en bewoners.

Doelstelling

De gemeente startte in mei 2017 met een autodeelproject. Er zijn 2 deelauto's beschikbaar op de parking Leopoldlei. Zo kunnen de inwoners van onze gemeente gebruik maken van een deelwagen. Tevens kunnen personeelsleden, die met de fiets naar het werk komen, voor grotere dienstverplaatsingen een beroep doen op een deelauto.

Samenwerking met

Het autodeelproject wordt uitgevoerd in samenwerking met Cambio.

De gemeente is trots op

Met dit project willen we een alternatief bieden voor het particulier autobezit. Elke deelwagen vervangt ca. 10 private wagens. Door autodelen vermindert de nood aan parkeerplaatsen in het centrum van de gemeente.

De standplaats van de auto's bevindt zich nabij het gemeentehuis. Hiermee worden de personeelsleden gestimuleerd om de deelwagen te nemen in plaats van het eigen voertuig.

De deelauto maakt het mogelijk om het bestaande milieuvriendelijke woon-werk-verkeer (fiets of openbaar vervoer) te combineren met een dienstverplaatsing met een deelwagen. Hierdoor wordt een alternatief aangeboden voor de private wagen.

Heist-op-den-Berg is een van de eerste landelijke gemeenten waar autodelen werd opgestart. Het vormt een duurzaam en flexibel alternatief voor het bezit van een wagen.

Aandachtspunten

Een regelmatige communicatie en promotie van autodelen is nodig om het aantal gebruikers te laten groeien.

In 2017 voerde de gemeente Heist-op-den-Berg deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

HEIST-OP-DEN-BERG KIEST VOOR DE FIETS

vriendvan.be

Resultaten

Door autodelen dienen er minder voertuigen te worden geproduceerd en te worden geparkeerd. Hierdoor wordt er minder CO₂ uitgestoten bij de productie. Tevens worden er energie en grondstoffen uitgespaard in het productieproces. Het ruimtebeslag, de parkeerdruk en de CO₂-uitstoot worden kleiner.

Door de recente opstart van het project kan nog geen grondige evaluatie worden gemaakt. Tijdens de eerste 8 maanden werden er reeds 343 ritten gemaakt met de deelauto's.

Kostprijs

1320 euro per maand

Contactpersoon

Wouters Wilfried, T 015 23 74 00

www@heist-op-den-berg.be

HERENTHOUT KIEST VOOR DUURZAME SCHOLEN

vriendvan.be

De milieudienst van de gemeente en de bibliotheek werkten samen een milieuproject uit voor het 2de leerjaar, waarin ook een thema energie zat.

Doelstelling

De bibliotheek en de milieudienst werkten een project uit voor het tweede leerjaar.

Vaak ligt de focus voor milieuprojecten en lessen in de andere graden, vandaar de beslissing om in het tweede leerjaar een project op te zetten.

Het project loopt over 3 weken. Elke week wordt een nieuw thema behandeld: water, energie en duurzame ontwikkeling. Bedoeling is dat de kinderen van de leerkracht uitleg krijgen over het thema in de klas. Bij elk thema hoort steeds een opdracht voor in de klas/school en ééntje voor thuis, zodat ook de ouders en andere leerlingen worden betrokken bij het project.

De communicatie over het project gebeurt via de blog: <https://milieu13.wordpress.com/>. Hierop staat info en filmpjes over de thema's, de opdrachten voor thuis en in de klas en een foto-pagina met alle foto's die we ingezonden kregen van de klassen en de ouders.

Heel specifiek rond broeikasgasuitstoot is er het thema energie, waar de kinderen energiepolitie gaan spelen in de klas en thuis. Ze onderzoeken of alle lichten uit zijn, de verwarming niet te hoog staat, of de ouders reeds voldoende hebben geïsoleerd, er energiezuinige verlichting wordt gebruikt... kortom een energiescan op kindermaat.

Bij het thema duurzame ontwikkeling komt o.m. duurzame producten aan bod waar de kinderen thuis of in de winkel op zoek gaan naar producten met een ecolabel. In de klas konden de kinderen op hun maat hun ecologische voetafdruk berekenen en visualiseren.

De kinderen werden ook uitgenodigd voor het milieutheater gEDOnder, dat zich focust op duurzame mobiliteit, maar ook duurzame ontwikkeling in het algemeen.

In 2017 voerde Herenthout deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

Provincie
Antwerpen

HERENTHOUT KIEST VOOR DUURZAME SCHOLEN

vriendvan.be

Samenwerking met

De drie basisscholen (dus alle leerlingen van het tweede leerjaar in de gemeente) doen mee met het project (in totaal 5 klassen). Verder is er de samenwerking met de bibliotheek. Ook de ouders en andere leerlingen worden betrokken bij het project.

De gemeente is trots op

Het project leeft onder de leerlingen, maar ook bij de ouders. We krijgen heel wat positieve reacties van de ouders en regelmatig foto's van ouders die met hun kinderen de opdrachtjes hebben uitgevoerd. Dankzij het succes van het project in 2017, werd het project in 2018 herhaald.

Aandachtspunten

Het is belangrijk dat je met een kant-en-klaar product naar de scholen stapt. Alle documenten die de leerlingen nodig hebben, de opdrachten voor de ouders en het materiaal voor het uitvoeren van de opdrachten werden aangeleverd aan de leerkrachten. Ook de opvolging vanuit de milieudienst en bibliotheek is belangrijk (een start- en afsluimoment in de klassen en goede opvolging van de blog).

De leerkrachten worden nu reeds overbevraagd, waardoor het belangrijk is om hen hapklare info te geven.

Resultaten

Een sensibilisering van de leerlingen en hun ouders, zeker naar energiebesparende maatregelen, waterbesparing en duurzaam productgebruik.

Kostprijs

1 000 euro waarbij de theatervoorstelling, biologisch fruit en duurzame geschenken voor de kinderen vervat zitten.

Contactpersoon

Poelmans Sofie, T 014 50 78 44
milieudienst@herenthout.be

HOOGSTRATEN ORGANISEERT GRATIS ENERGIE-ADVIES VOOR BEDRIJVEN

vriendvan.be

In 9 bedrijven laat de stad energiescans uitvoeren, zodat de bedrijven de grootste energieverbruikers in kaart kunnen brengen en gericht maatregelen kunnen nemen.

Doelstelling

Tien bedrijven in Hoogstraten zullen dit jaar gratis energieadvies krijgen. Het stadsbestuur wil met deze ondersteuning bedrijven begeleiden naar een lagere energiefactuur. Het aanbod is vooral gericht naar bedrijven met een hoog verbruik. In de gemeente zijn er een 60-tal bedrijven die meer dan 100 000 kWh elektriciteit verbruiken. Om u een idee te geven: dit is vergelijkbaar met het gebruik van bijna 30 gezinnen.

Om het besparingspotentieel bij deze bedrijven in kaart te brengen, wordt een energiescan uitgevoerd. Een externe energiedeskundige van Zero Emission Solutions neemt het verbruik van het bedrijf onder de loep, detecteert de grootste energieverbruikers en geeft advies op maat om te besparen op energiekosten. Zowel door het nemen van kleine maatregelen en quick wins als door grote investeringen.

De stad is trots op

Negen bedrijven reageerden op dit aanbod. Deze bedrijven engageren zich tot inspanningen voor minder CO₂-uitstoot. Op 5 mei ondertekenden

zij een gezamenlijke engagementsverklaring met het stadsbestuur.

De maatregelen worden toegepast. Eén bedrijf heeft een aanvraag voor windmolen lopende.

Aandachtspunten

Communiceer gelijktijdig ook over adviesmogelijkheden voor bedrijven met een lagere uitstoot (via agentschap ondernemen).

Kostprijs

21 000 euro incl. btw

Contactpersoon

Schrijvers Judith, T 03 340 19 23
judith.schrijvers@hoogstraten.be

V.U.: Dirk Vandenbussche | Koningin E

Provincie
Antwerpen

In 2017 voerde de stad Hoogstraten deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

HOVE KIEST VOOR AUTODELEN

vriendvan.be

De gemeente organiseerde een infosessie rond autodelen en bracht geïnteresseerde inwoners bij elkaar.

Omschrijving van de actie en doelstelling

We stimuleren het autodelen in de gemeente. We organiseerden een infosessie met Autodelen.net en brachten geïnteresseerden bij elkaar (vraag en aanbod).

Kostprijs

250 euro

Contactpersoon

Lauwers Els, T 03 460 33 26
els.lauwers@hove.be

Samenwerking met

Autodelen.net

De gemeente is trots op

Er is effectief een besloten particuliere autodeelgroep ontstaan.

Aandachtspunten

We willen in een volgende fase ook de gemeente laten gebruik maken van een autodeelsysteem.

Resultaten

De effectieve verminderde CO₂-uitstoot is moeilijk in te schatten.

In 2017 voerde Hove deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

Provincie
Antwerpen

KAPELLEN ORGANISEERT GROEPSAANKOOP ELEKTRISCHE FIETSEN

vriendvan.be

De gemeente zet in op elektrische fietsen om de inwoners uit de auto te krijgen.

Doelstelling

In het kader van het burgemeestersconvenant zet de gemeente Kapellen in op duurzame mobiliteit en een verminderde CO₂-uitstoot. Door het aanbieden van elektrische fietsen zet je in op beiden. Elektrisch fietsen is snel, comfortabel en bovendien goed voor de conditie. En elke fiets op de openbare weg, is een wagen aan de kant. Goed voor het klimaat maar ook voor de lokale luchtkwaliteit.

Samenwerking met IGEAN

De gemeente is trots op

Het gigantische succes van de actie en de vele positieve reacties.

Aandachtspunten

Er was ook een elektrisch bakfiets voorzien. Tijdens de groepsaankoop zijn vele mensen deze komen testen maar weinigen hebben

deze gekocht. De verkoop van goedkopere elektrische bakfietsmodellen bij de lokale fietsenhandelaars steeg daarentegen wel spectaculair tijdens de campagne.

Resultaten

Dit hangt af van persoon tot persoon

Kostprijs

350 euro

Contactpersoon

Willaert Bernd, T 03 660 66 30, ruimte@kapellen.be

V.U.: Dirk Vandenbussche | Koningin Elisabethlei 22, 2018 Antwerpen |

In 2017 voerde Kapellen deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

LINT KIEST VOOR SAMENWERKING

vriendvan.be

De gemeente betrok de inwoners bij opmaak van het klimaatactieplan.

Doelstelling

De gemeentelijke milieu- en natuurraad zette op vraag van het gemeentebestuur een klimaatenquête op. Doel, draagvlak vinden om een klimaatactieplan op te stellen waarbij de Lintenaar mee betrokken wordt. Elke Lintenaar zal tenslotte zijn steentje moeten bijdragen om de CO₂- uitstoot van de gemeente naar beneden te krijgen.

Samenwerking met

Actie werd opgezet door de gemeente en haar milieu- en natuurraad.

De gemeente is trots op

De enquête is afgerond. De verwerking van de antwoorden is nog niet helemaal klaar. We hadden een grote respons graad, in vergelijking met andere gemeenten die deze actie al uitgevoerd hebben. 191 personen hebben de enquête ingevuld op 8 767 inwoners = 2,18%.

Als we dit vertalen naar het aantal gezinnen, dan hebben 5,54% van de Lintse gezinnen (3 449) de enquête beantwoord.

Bereikte de actie wat je beoogde? Waarom wel/niet?

Door de actie zoveel mogelijk bekend te maken, en vooral op evenementen inwoners aan te spreken, hebben we een hoge respons graad gekregen. Uiteraard hadden we liever nog veel meer personen betrokken, maar dit blijft moeilijk.

Digitaal bereik je de meeste mensen, al moet je er ook voor zorgen dat er een papieren versie ter beschikking is.

Het resultaat dat we voor ogen hadden, minstens 150 antwoorden, hebben we ruimschoots overtroffen. Nu moeten we de resultaten nog verwerken en het klimaatactieplan, op basis van de punten die uit de enquête zijn gekomen verfijnen en laten goedkeuren.

In 2017 voerde de gemeente Lint deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van haar klimaatbeleid

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

LINT KIEST VOOR SAMENWERKING

vriendvan.be

Resultaten

Nog geen effectieve besparing. Het enige resultaat dat we geboekt hebben is een relatief grote respons en dus een draagvlak voor verschillende acties die de gemeente in de toekomst zal moeten ondernemen.

Kostprijs

50 euro voor een online tool om de enquête te publiceren en nadien de resultaten te kunnen verwerken.

Contactpersoon

Laurent Koen, T 03 460 13 36, koen.laurent@lint.be

MECHELEN KIEST VOOR DUURZAAM VERBOUWEN

vriendvan.be

De gemeente zet de renovatiemobiel in om een aantal drempels rond renovatie te overwinnen.

Doelstelling

De Mechelaars kunnen er kennismaken met een aantal technieken en krijgen er persoonlijk advies. De Renovatiemobiel heeft vanaf 10 november 2017 tot 2 december 2017 gestaan in de wijk Heihoek, daarna even op de Grote Markt tot half december 2017, nadien trekt deze rond naar de andere wijken van de stad Mechelen.

Verlagen van drempels

Een van de belangrijkste doelstellingen van Mechelen Klimaatneutraal is het verlagen van drempels. We merken dat heel veel Mechelaars interesse hebben om hun woning aan te pakken - zowel om financiële redenen als om bij te dragen in de strijd tegen de klimaatverandering - maar dat er belangrijke drempels zijn die ze daarbij moeten overwinnen. Dat kan gaan van financiële drempels, over praktische bezwaren tot een gebrek aan kennis om de juiste keuze te maken. Daar spelen we in ons aanbod op in door advies (algemeen en op maat) te geven, samenaankopen te organiseren en de Vlaamse Energieleningen aan te bieden via Energiepunt Mechelen

De Renovatiemobiel, is de perfecte aanvulling op dit aanbod. De stad zal er de Mechelaar informeren, advies geven en toeleiden naar het bestaande aanbod, maar dan op locatie in elk dorp en in elke wijk van de stad. De Renovatiemobiel is een mooi uitgebouwde aanhangwagen die propvol zit met technieken die een rol kunnen spelen bij het energiezuinig verbouwen van uw woning. De fysieke aanwezigheid ervan in uw eigen straat of wijk kan de interesse prikkelen om u te informeren of zelf aan te slag te gaan. Het is ook niet alleen een plek waar mensen advies kunnen komen vragen: voor heel wat technieken kunnen mensen ter plaatse bekijken hoe deze werken. Net het tastbaar en zichtbaar maken van wat het betekent om bv. zonnepanelen te

Interreg
2 Seas Mers Zeeën

Triple-A

Awareness + Access + Adoption

European Regional Development Fund

**Provincie
Antwerpen**

In 2017 voerde de stad Mechelen deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

MECHELEN KIEST VOOR DUURZAAM VERBOUWEN

vriendvan.be

installeren of vloerverwarming aan te leggen, of een ventilatiesysteem te installeren, maakt dat mensen deze stap sneller zullen zetten.

Samenwerking met

De Renovatiemobiel werd ontworpen en geproduceerd door een externe firma via overheidsaanbesteding. De oplevering van de Renovatiemobiel werd uitgevoerd in het kader van het Europees project Triple A (Interreg- 2 –Zeeën) waar er ingezet wordt op verschillende soorten pop-up centers om dichterbij de mensen advies rond renovatie te geven.

Het project Triple A, gecoördineerd door de Technische Universiteit in Delft, wordt gefinancierd door het Europees Interreg 2 Zeeën programma en gefinancierd door het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (ERFD) in het kader van de subsidieovereenkomst nr. 2S02-029, dit voor de periode van januari 2017 tot december 2020.

MECHELEN KIEST VOOR DUURZAAM VERBOUWEN

vriendvan.be

De stad is trots op

De Renovatiemobiel stond in 2017 voor de eerste maal in een wijk (Heihoek) in de Stad Mechelen. Hierbij waren op de 71 uren opening /3 weken, dat de Renovatiemobiel er stond een 53-tal unieke bezoekers ontvangen die een vraag hadden over renoveren, welke investeringen eerst uit te voeren, premies, Vlaamse Energielening.

Aandachtspunten

Als de overheidsopdracht van de productie van de Renovatiemobiel, ook het communicatielook bevat (aankleding in bepaalde communicatiestijl, voor Mechelen in de stijl Mechelen Klimaatneutraal), dan levert dit veel meer voordelen dan nadelen op. In Mechelen waren dit 2 verschillende overheidsopdrachten, wat niet altijd even eenvoudig was.

Resultaten

De Renovatiemobiel stond in 2017 voor de eerste maal in een wijk (Heihoek) in de Stad Mechelen. Hierbij waren op de 71 uren opening /3 weken, dat de Renovatiemobiel er stond een 53-tal unieke bezoekers ontvangen die een vraag hadden over renoveren, welke investeringen eerst uit te voeren, premies, Vlaamse Energielening.

Kostprijs

- 57 000 euro – productie Renovatiemobiel
- Jaarlijkse kost: 12 000 euro/jaar (8 pop-up momenten/jaar):
  - o Personeelskost: 40 u/locatie
  - o Verzekering: 730 euro/jaar
  - o Burgerlijke aansprakelijkheid: 51 euro/jaar
  - o Geen stockagekosten, geen transportkosten, geen elektriciteitskosten

Contactpersoon

Diericx Natascha, T 015 297 922

klimaatneutraal@mechelen.be

MERKSPLAS COMBINEERT FIETSPADEN MET KLIMAATADAPTATIE

vriendvan.be

Langs twee gewestwegen legde de gemeente een prachtig vrij liggend fietspad aan. Ze combineerde deze ingreep ineens met de aanleg van gescheiden riolering.

Doelstelling

Het centrum van Merksplas ligt op de kruising van 2 gewestwegen. Na de aanleg van vrijliggende fietspaden langs weerszijden van gewestwegen Steenweg op Rijkevorsel en Steenweg op Hoogstraten, werd nu een veilig vrijliggend fietspad gefinaliseerd richting Beerse. Tegelijkertijd met deze werken werd over een lengte van 2x 3 kilometer een gescheiden rioolstelsel aangelegd.

Samenwerking met

Gemeente Beerse, VMM en Aquafin.

Resultaten

Investerings van een fietsbeleid geven onmiddellijk resultaat, namelijk meer fietsers. Zowel recreatief als woon-werk en woon-schoolverkeer.

Kostprijs

Fietspad: 736 250 euro.

Gescheiden riolering: 886 130 euro, waarvan 588 930 euro VMM-subsidies.

Collector Aquafin: 692 110 euro.

Contactpersoon

Peeters Alex,

T 014 63 94 37

alex.peeters@merksplas.be

V.U.: Dirk Vandenbussche | Koningin Elisabethlei 22, 2018 Antwerpen |

In 2017 voerde de gemeente Merksplas deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

Provincie
Antwerpen

MOL KIEST VOOR DE WARMTE

vriendvan.be

De gemeente spoort haar burgers aan om hun binnenklimaat te meten en organiseert een samenaankoop woonmeters.

Doelstelling

In de maanden oktober en november 2017 organiseerden het gemeentebestuur en OCMW een 'groepsaankoop woonmeters'. Voor de verlaagde prijs van 10 euro per stuk konden Molse inwoners een woonmeter aan de onthaalbalies aankopen. De woonmeters vlogen de deur uit. 350 Molse gezinnen kochten tijdens deze actie een woonmeter. Bij aankoop kregen de inwoners een gebruiksvriendelijke fiche mee met vuistregels om met de woonmeter aan de slag te kunnen gaan.

De woonmeter is een eenvoudig en gebruiksvriendelijk meettoestelletje dat de temperatuur en luchtvochtigheid meet. Zo krijg je een beter zicht op het binnenklimaat in je woning. Een te hoge of te lage temperatuur leidt immers tot onnodige stookkosten. Een te hoge luchtvochtigheid leidt dan weer tot schimmelvorming, gezondheidsproblemen en hogere stookkosten. Vochtige lucht opwarmen kost immers meer energie dan het opwarmen van droge lucht.

Samenwerking met

De actie was een mooi voorbeeld van samenwerking tussen verschillende diensten van het gemeentebestuur en OCMW Mol, Kempens Woonplatform (IOK) en Kringwinkel Zuiderkempens.

De gemeente Mol is trots op

De organisatoren van de actie zijn bijzonder trots op de respons van de Molse inwoners. Er werden twee infosessies gegeven die zeer druk werden bijgewoond (150-tal aanwezigen) en de eerste bestelling van woonmeters was al tijdens de infosessies begin oktober uitverkocht. Deze resultaten tonen dat er nood is aan eenvoudige tools om energieverbruik te verminderen.

In 2017 voerde de gemeente Mol deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

MOL Kiest VOOR DE WARMTE

vriendvan.be

Aandachtspunten

Aandachtspunten zijn dat mensen goed geïnformeerd worden hoe ze de woonmeter moeten gebruiken (via een infosessie, fiche met vuistregels) en dat de aankoopprocedure voor inwoners heel eenvoudig is. Bovendien werd de actie via verschillende kanalen aangekondigd en werden verschillende doelgroepen aangesproken.

Resultaten

In het totaal werden 350 woonmeters verkocht in de samenaankoop. Bij juist gebruik door de huishoudens wordt de vermindering in CO₂-uitstoot geschat op 13,8 ton per jaar.

Kostprijs

Gratis, door de grote bestelling van woonmeters kon bij de importeur van woonmeters gunstige prijzen bedongen worden.

Contactpersoon

Leynen Kathleen, T 014 330 744 of 014 56 42 67
duurzaamheidsambtenaar@gemeentemol.be

MORTSEL KIEST VOOR GROENE DAKEN

vriendvan.be

De stad organiseerde een samenaankoop groendaken.

Doelstelling

Groendaken zorgen voor meer biodiversiteit en groen (CO₂-opname), bijkomende isolatie tegen koude en hitte (energie), en minder en tragere regenafvoer (klimaatadaptatie).

Een samenaankoop maakt het voor inwoners makkelijker om met een minimum aan kosten en inspanning een groendak te laten plaatsen.

Samenwerking met

Milieuadviesraad Mortsels
Groendak Antwerpen

De stad is trots op

De interesse was groot. Een 80-tal inwoners namen contact voor meer info, een 40-tal nam deel aan de infoavond, en 18 hiervan lieten nog in hetzelfde jaar een groendak plaatsen via de samenaankoop.

In 2018 wordt de samenaankoop herhaald. Vanaf 2019 kunnen inwoners van Mortsels deelnemen aan de samenaankoop groendak die wordt georganiseerd door IGEAN.

V.U.: Dirk Vandenbussche | Koningin Elisabethlei 22, 2018 Antwerpen |

In 2017 voerde de stad Mortsels deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

MORTSEL KIEST VOOR GROENE DAKEN

vriendvan.be

Resultaten

Via deze samenaankoop werd in totaal 491 m² groendak aangelegd op platte daken in Mortsel, goed voor een vermindering van ca. 1,5 ton CO₂ (bron: www.groendak.info/co2-uitstoot-compenseren).

Kostprijs

Enkel personeels- en communicatiekosten

Contactpersoon

Milieudienst, T 03 444 18 41,
milieu@mortsel.be

NIJLEN FIETST DE WERELD ROND

vriendvan.be

De gemeente organiseerde de campagne "Nijlen fietst de wereld rond" binnen het traject geWOONtebreker Nijlen.

Doelstelling

De campagne "Nijlen fietst de wereld rond" kaderde binnen het traject geWOONtebreker Nijlen. De boodschap van geWOONtebreker is: het is niet omdat je iets uit gewoonte doet dat het de enige, de juiste manier is. Soms moet je net met gewoonten durven breken om tot iets beters te komen.

Met kleine en grotere acties willen we Nijlenaren mee laten inzetten op duurzame mobiliteit, willen we samen nadenken met welke gewoonten we hierbij moeten breken.

De baseline van de actie was: Fietsen is drie keer winnen. Het is goed voor het milieu, je gezondheid én je portemonnee.

Het concrete doel van de campagne was om met zijn allen 40 075 km met de fiets af te leggen. Dat is de omtrek van de aarde ter hoogte van de evenaar.

Meer info over de campagne is te vinden via deze link: <https://nijlenfietstdewereldrond.be/>.

Samenwerking met

Sport Vlaanderen heeft de actie mee financieel ondersteund.

De gemeente is trots op

Op dertig dagen tijd werd 198 621,2 kilometer met de fiets afgelegd. We zijn dus gestrand op een zucht van een vijfde trek rond de aarde. Als deze afstand met de wagen zou zijn afgelegd zouden we maar liefst 37,7 ton CO₂ hebben uitgestoten.

Het succes van de campagne is grotendeels te danken aan de vele scholen, verenigingen en organisaties die hebben deelgenomen.

In 2017 voerde Nijlen deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

Provincie
Antwerpen

NIJLEN FIETST DE WERELD ROND

vriendvan.be

Aandachtspunten

Het is erg belangrijk om een goed online platform te ontwikkelen. Het is ook erg belangrijk om zo veel mogelijk verenigingen, scholen en bedrijven te betrekken bij de actie. Dit maakt het mogelijk om een breed doelpubliek te bereiken. Tenslotte lijkt het aangewezen een onderscheid te maken tussen woon-werkverkeer en recreatie.

Resultaten

Als de geregistreerde fietskilometers met de wagen zou zijn afgelegd zouden we maar liefst 37,7 ton CO₂ hebben uitgestoten.

Kostprijs

7 727,29 euro

Contactpersoon

Verstraeten Matthias, T 03 410 02 78
matthias.verstraeten@nijlen.be

OLEN VOERT WINDPLAN UIT EN LAAT 2 WINDMOLENS PLAATSEN

vriendvan.be

De gemeente bouwt windmolens die energie zullen produceren voor een deel van de Olenese bedrijven.

Doelstelling

Duurzame energie produceren voor een deel van de Olenese bedrijven door de bouw en exploitatie van 2 windturbines met een totaal vermogen van 6 MW

Samenwerking met

Turbines worden geëxploiteerd door privépartners.

Contactpersoon

Judith Van Meensel

judith.van.meensel@olen.be

In 2017 voerde Olen deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

Provincie
Antwerpen

PUTTE WERKT VERDER ROND AFVALPREVENTIE

vriendvan.be

De gemeente zet in op vermindering van de afvalberg door onder andere organisatie van repair-cafés en kippenprojecten.

Doelstelling

- De kerstmarkt werkt aangepakt op vlak van afval. Er werden big bags en andere afvalrecipiënten voorzien voor allerlei afval. Bij de nieuwjaarsdrink werden opnieuw de herbruikbare bekers ingezet. Deze bekers werden ook gemiddeld 3 keer per maand uitgeleend aan Puttenaars die afvalarm willen feesten.
- Er werden 29 compostvaten en 17 compostbakken verkocht. Hierdoor wordt tonnen composteerbaar groenten-, fruit- en tuinafval uit de diftarbak geweerd.
- In de strijd tegen zwerfvuil werd het project 'groene peters' verdergezet. In 2017 meldden 40 vrijwilligers zich aan bij de milieudienst. Deze 40 aanmeldingen zijn niet enkel particulieren, maar ook verenigingen en scholen.
- Er werd weer een ophaalkalender in eigen beheer én op maat van onze Putse bevolking uitgegeven.
- De milieudienst richtte 2 Repair Cafés in. 80% van de binnengebrachte producten kon hersteld worden. Goed voor zo'n 150 herstellingen! Dit kon enkel dankzij een sterk geëngageerde groep vrijwilligers.
- Kippenproject: er werden 555 kippen verkocht onder 213 gezinnen. Dit is 33 300 kg vermeden restafval.

Contactpersoon

Eeckhout Joke, T 015 76 78 95, joke.eeckhout@putte.be

V.U.: Dirk Vandenbussche | Koningin Elisabethlei 22, 2018 Antwerpen |

In 2017 voerde gemeente Putte deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van haar klimaatbeleid.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

PUURS KIEST VOOR ENERGIEBESPARING EN HERNIEUWBARE ENERGIE BIJ HAAR INWONERS

vriendvan.be

De gemeente zet de renovatiemobiel in om een aantal drempels rond renovatie te overwinnen.

Doelstelling

Een van de acties van het klimaatactieplan van het burgemeestersconvenant voorziet in premies om specifieke energiebesparende maatregelen te stimuleren of specifieke doelgroepen te stimuleren om maatregelen uit te voeren. Omdat in een woning gemiddeld 25% van de energie verloren gaat door het dak en het plaatsen van dakisolatie een belangrijke maatregel is om het energieverbruik in de woning te doen dalen, besliste de gemeente om vanaf 2016 aan haar inwoners een premie te geven voor het plaatsen van dakisolatie of zoldervloerisolatie. Het premiebedrag is voor beschermde afnemers 50% hoger. Het initiatief liep verder in 2017.

Gemeente Puurs nam in 2011 deel aan de groepsaankoop groene stroom van de provincie Antwerpen. In de eerste jaren beperkte de deelname van de gemeente zich tot het bekend maken van het initiatief groen stroom via de gemeentelijke communicatiekanalen. Maar vanaf 2013 voorzag de gemeente bij de milieudienst een loket voor de papieren inschrijvingen. Vanaf dat jaar startte ook de samenwerking met het OCMW van Puurs.

Samenwerking met

De gemeentelijke premie voor dakisolatie is een aanvulling op de bestaande energiepremie voor dakisolatie van Eandis. Om het voor de inwoners eenvoudig te houden is de aanvraag volledig afgestemd op de voorwaarden van Eandis. Voor de groepsaankoop groene stroom neemt de gemeente met het loket haar rol op voor gezinnen die niet in de mogelijkheid waren om zich online in te schrijven en in het bijzonder voor de sociale doelgroep door de samenwerking met de sociale dienst van het OCMW.

In 2017 voerde de gemeente Puurs deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

PUURS KIEST VOOR ENERGIEBESPARING EN HERNIEUWBARE ENERGIE BIJ HAAR INWONERS

vriendvan.be

De gemeente is trots op

In 2017 vroegen 62 gezinnen de dakisolatiepremie aan bij de gemeente. Door de communicatie over de premie blijft het belang van een goed geïsoleerd dak onder de aandacht van de inwoners.

Voor de groepsaankoop groene stroom is de gemeente Puurs tevreden omdat elk jaar meer gezinnen inschrijven voor de groepsaankoop groene stroom en ook steeds meer gezinnen overstappen naar een andere leverancier. In 2010 stapten 51 gezinnen over naar groene stroom en in 2017 was dit opgelopen tot 811 gezinnen! De jaarlijkse promotie voor goedkopere en groene stroom door provincie en gemeente werpt zijn vruchten af.

Aandachtspunten

Het is van groot belang om in communicatie en begeleiding in te zetten op inwoners die niet vertrouwd zijn met digitale tools evenals op de sociale doelgroep.

PUURS KIEST VOOR ENERGIEBESPARING EN HERNIEUWBARE ENERGIE BIJ HAAR INWONERS

vriendvan.be

Resultaten

De vermindering van de CO₂-uitstoot werd nog niet berekend. Als 811 gezinnen groene stroom gebruiken betekent dit een besparing van 512 297 kg CO₂ per jaar.

Kostprijs

In 2017 betaalde de gemeente aan de gezinnen voor het plaatsen van dakisolatie en zoldervloerisolatie in het totaal 17 708,98 euro. Voor de groepsaankoop groene stroom bestaat de kostprijs uit de inzet van personeel.

Contactpersoon

Vergauwen Etienne, T 03 890 76 14
Etienne.Vergauwen@puurs.be

RANST BIEDT ENERGIEBESPARENDE MAATREGELN AAN AAN INWONERS

vriendvan.be

De gemeente biedt een breed gamma aan maatregelen ter stimulatie van het nemen van energiebesparende/renovatiemaatregelen door de gezinnen.

Doelstelling

Omdat de Ranstse gezinnen verantwoordelijk zijn voor een groot deel van de CO₂-uitstoot op ons grondgebied, hebben we hen in 2017 allerhande maatregelen en tools aangeboden om energie te besparen en dus ook hun CO₂-uitstoot te verkleinen. Zo kunnen de gezinnen beroep doen op gratis bouwadvies door Kamp C, intekenen op de groepsaankoop groene stroom maar ook de groepsaankoop dakisolatie, een renovatie-audit aanvragen waarvan het bestuur de helft van de kostprijs van de audit terug betaald indien één maatregel uit het auditrapport effectief wordt uitgevoerd, werd een intergemeentelijke woon- en energiebeurs geregeld en kunnen de gezinnen beroep doen op gratis advies van de verwarmingscoach via de provinciale campagne 'vriend van de thermostaat'.

Samenwerking met

Verschillende externe partners zoals Igean, Eandis, Kamp C, provincie Antwerpen en gemeente Zandhoven

De gemeente is trots op

Het aanbod van een breed gamma maatregelen ter stimulatie van het nemen van energiebesparende/renovatiemaatregelen door de gezinnen.

Resultaten

Vermindering van de CO₂-uitstoot van onze huishoudens doordat de gezinnen aangespoord worden om renovatiemaatregelen uit te voeren via een divers aanbod van tools en subsidiëring.

Kostprijs

Communicatiecampagne in infoblad + drukken flyers en posters, kosten voor het organiseren van de beurs, ondersteuning bij acties door Igean +/- 5 000 euro

Contactpersoon

Bouwen Leen, T 03 470 10 89, leen.bouwen@ranst.be

In 2017 voerde de gemeente Ranst deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

RIJKEVORSEL KIEST VOOR DUURZAME ENERGIETECHNIEKEN

vriendvan.be

De gemeente coacht en informeert landbouwers om in te zetten op duurzame energietechnieken.

Doelstelling

Met 'Agro Energie Netwerk Noorderkempen' gaan we samen voor een verhoogde inzet van duurzame energietechnieken (energiebesparing en productie) op landbouwbedrijven binnen 5 gemeenten in de Antwerpse Noorderkempen. Op deze manier ontstaan er bedrijfseconomische voordelen voor de land- en tuinbouwers én leveren we ook een bijdrage aan de klimaatambities van de regio en de gemeenten op het vlak van CO₂-reductie en hernieuwbare energie. Hiervoor zetten we niet in op de ontwikkeling van nieuwe technieken of op grote investeringen, maar gaan we eerder op zoek naar het zogenaamde laaghangend fruit door in te zetten op kennisoverdracht én coaching. We willen alle land- en tuinbouwers bereiken en optimaal betrekken door het opzetten van verschillende initiatieven, gaande van zeer praktijkgericht (energiegroepen), over zeer verdiepend (thematische energieavonden) tot zeer laagdrempelig (gemeentelijke energie-events). Daarnaast is er een begeleiding en ondersteuning van individuele land- en tuinbouwers voorzien voor het in kaart brengen

van het energiprofiel van het bedrijf. Tot slot gaan we de inspanningen van de landbouwsector goed in beeld brengen, de gemeenten helpen bij de beleidsmatige valorisatie en het opzetten van informatieverspreiding en communicatie zowel op gemeentelijk niveau als binnen de ruimere regio.

V.U.: Dirk Vandenbussche | Koningin Elisabethlei 22, 2018 Antwerpen |

In 2017 voerde de gemeente Rijkevorsel deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

RIJKEVORSEL KIEST VOOR DUURZAME ENERGIETECHNIEKEN

Strategische doelstellingen:

- Stappen zetten met betrekking tot maatregelen inzake verhoogde inzet van duurzame energietechnieken (energiebesparing en productie) op landbouwbedrijven binnen de regio.
  - Bijdragen aan de klimaatambities van de streek/gemeenten door streekmobilisering rond thema 'CO₂-reductie en hernieuwbare energie binnen de landbouw'.
- Operationele doelstellingen
- Pilots inzake verhoogde inzet van duurzame energietechnieken realiseren op diverse land- en tuinbouwbedrijven in de regio.
  - Kennis over de pilots en over allerhande bestaande en nieuwe technieken en mogelijkheden brengen tot bij land- en tuinbouwers.

Samenwerking met

Rurant, Innovatiesteunpunt Boerenbond, IOK, Igean, Thomas More Kempen, Proefbedrijf voor de pluimveehouderij, Stad Hoogstraten, gemeente Merksplas, gemeente Essen, gemeente Wuustwezel

De gemeente is trots op

Via een geïntegreerde aanpak, wordt in samenwerking met de sector actie ondernomen rond energiebesparing in de landbouw. Tevens wordt de sector op een positieve manier in beeld gebracht rond energiebesparing.

Aandachtspunten

Landbouwbedrijven die deelnemen aan het project blijken al bezig te zijn met de problematiek. Het is zeer moeilijk om de bedrijven te bereiken die nog niet met energiebesparing bezig zijn.

Resultaten

Resultaten worden nog becijferd.

Kostprijs

Kostprijs voor gemeente Rijkevorsel: 3 315,12 euro (Totale projectkost bedraagt 131 954,78 euro; voor 65% gesubsidieerd via een PDPO-project)

Contactpersoon

Druyts Gert, T 03 340 00 27, gert.druyts@rijkevorsel.be

RUMST PROMOOT DUURZAME SAMENAANKOPEN

vriendvan.be

De gemeente zette samenaankopen zonnepanelen, groene stroom, energieaudits, dakisolatie en elektrische fietsen in de spotlights.

Doelstelling

Het dak van het gemeentehuis is een plat dak dat uitermate geschikt was voor de installatie van zonnepanelen. Met de productie van groene stroom kan een deel van het elektrisch verbruik worden gecompenseerd.

Samenwerking met

Eandis

Bereikte de actie wat je beoogde?

Ja, de omstandigheden waren ideaal.

Resultaten

10 916 kWh

Kostprijs

18 942,59 euro

Contactpersoon

Happaerts Fried, T 03 880 00 69
milieu@rumst.be

In 2017 voerde gemeente Rumst deze actie uit om haar broeikasgasuitstoot te verminderen in het kader van haar klimaatbeleid.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

SCHOTEN MAAKT SECAP OP

vriendvan.be

De gemeente maakte voor de opmaak van haar klimaatplan (SECAP) gebruik van een intern en extern participatieproces, met onder andere een klimaatavond.

Doelstelling

Het burgemeesterconvenant voor klimaat en energie werd op 27 april 2017 door de gemeenteraad ondertekend. Deze ondertekening vormde het startschot van de uitbreiding van het opgestelde SECAP tot SECAP. Voor deze opmaak werd een intern en extern participatieproces uitgevoerd.

Voor het bredere publiek werden er in 2017 zo twee publieke klimaatevents (klimaattafel en klimaatavond) georganiseerd. Deze hadden tot doel de Schotense burger, verenigingen en ondernemers te betrekken in het klimaatverhaal.

Samenwerking met

Studiebureau Zero Emission (ZeS):

- Begeleiding opmaak SECAP
- Organisatie klimaattafel en begeleiding thematafels
  - Sprekers klimaatavond: Dirk Draulans, Vlaams Bouwmeester Leo Van Broeck, Dos Winkel en Kim Van den Heuvel (ZeS)
  - Alle geïnteresseerde Schotenaren (zowel burgers, vakspecialisten, verenigingen als het bedrijfsleven werden op de werkgroepen/events uitgenodigd)

De gemeente is trots op

Het opgemaakte SECAP werd unaniem goedgekeurd op de gemeenteraad van 30 november 2017. Dat alle partijen zich achter het plan zetten, vormt een krachtig signaal. Er werd een klimaatteam opgericht dat de komende jaren de verschillende projecten ter uitvoering van het SECAP dient op te volgen. Dit klimaatteam kent een vertegenwoordiging van verschillende gemeentelijke diensten met als doel een groter intern draagvlak te creëren.

gemeente **Schoten**

In 2017 voerde de gemeente Schoten deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

Provincie
Antwerpen

SCHOTEN MAAKT SECAP OP

vriendvan.be

Het SECAP bestaat naast het rapport uit een actietabel met mitigatie – en adaptatiemaatregelen. De maatregelen vormen een goede leidraad om de komende jaren extra acties rond te ondernemen.

Beide publiekevents kende een goede opkomst (*) met enthousiaste (en ook kritische) toehoorders met goede ideeën:

- Klimaat Tafel: + 80-tal deelnemers aan de thema-tafels
- Klimaatavond: + 350-tal aanwezigen

Aandachtspunten

Voldoende tijd en budget voorzien voor het voeren van een communicatiecampagne

Resultaten

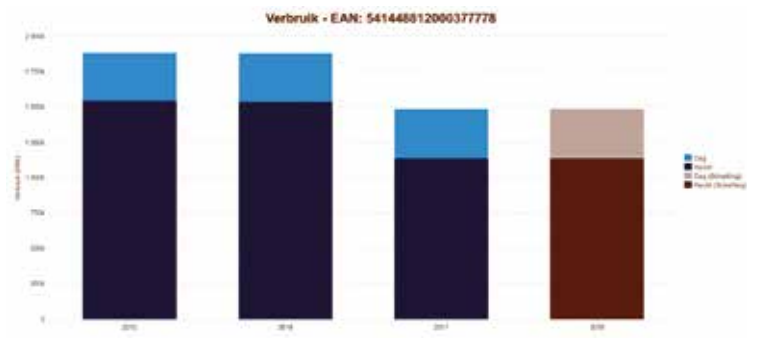
De doelstelling was vnl. iedereen te betrekken in het klimaatverhaal. Dit rechtstreeks linken aan een vermindering in CO₂-uitstoot is moeilijk.

Kostprijs

Begeleiding opmaak SECAP: + 15 000 euro
Klimaatavonds: + 1 500 euro

Contactpersoon

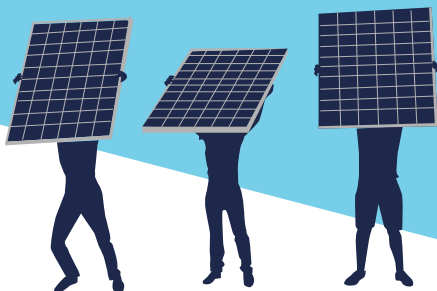
Michielsen Kathy, T 03 644 90 28
katty.michielsen@schoten.be

SINT-AMANDS ONDERSTEUNT GROEPSAANKOOP GROENE STROOM

vriendvan.be

De gemeente zet mee haar schouders onder de provinciale groepsaankoop groene stroom.

Doelstelling

Voor de zesde maal op rij ondersteunde onze gemeente de groepsaankoop groene stroom van de provincie. Deze actie werd uitgebreid in de kijker gezet. Inwoners die niet in de mogelijkheid waren om hun inschrijving zelf uit te voeren, konden terecht aan de balie om zich te laten inschrijven. Door op deze manier onze inwoners te stimuleren om over te gaan op groene stroom, realiseert onze gemeente een verlaging van de CO₂-uitstoot op het grondgebied.

Samenwerking met

Provincie Antwerpen die de samenaankoop groene stroom organiseert.

De gemeente is trots op

In 2017 waren er het meest aantal inschrijvingen over de afgelopen jaren: maar liefst 644, waarvan er 464 gezinnen ook effectief het groepsaanbod geaccepteerd hebben. Hierdoor werd een besparing van 284 057 kg CO₂/jaar gerealiseerd.

Resultaten

Hierdoor werd een besparing van 284 057 kg CO₂/jaar gerealiseerd.

Contactpersoon

Moens Kristin, T 052 39 98 75
kristin.moens@sint-amands.be

In 2017 voerde de gemeente Sint-Amands deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

Provincie
Antwerpen

SINT-KATELIJNE-WAVER KIEST VOOR BANDEN OP SPANNING

vriendvan.be

De gemeente organiseerde op de parkings van de gemeentelijke supermarkten momenten waarop inwoners hun bandenspanning konden laten nakijken.

Doelstelling

Op de parkings van de gemeentelijke supermarkten konden inwoners aansluitend aan hun inkopen hun bandenspanning laten nakijken. De bedoeling is inwoners te sensibiliseren over het belang van de correcte bandenspanning en hen te tonen dat dit gemakkelijk zelf op te volgen is. We wensen hiermee te bereiken dat inwoners structureel hun bandenspanning opvolgen.

Samenwerking met

De supermarkten in de gemeente: Aldi, Colruyt en Delhaize.

De gemeente is trots op

De inwoners kregen een geheugensteuntje mee zodat zij in het vervolg eenvoudig zelf hun bandenspanning kunnen opvolgen. We bereikten ongeveer 1% van de gezinnen in onze gemeente.

Aandachtspunten

Weersomstandigheden hebben invloed op het succes.

De actie wordt best uitgevoerd op de piek winkelmomenten, dan is er natuurlijk net het minste parkeerplaats op overschot, goede afspraken met de winkels zijn nodig.

Resultaten

De bandenspanning van 96 wagens werd nagezien, 89 wagens hadden een te lage bandenspanning. Hiermee werd 1 125 ton CO₂ bespaard. Als de inwoners dit blijvend opvolgen, is dit goed voor een blijvende reductie.

Kostprijs

2 178 euro incl. btw

Contactpersoon

Vansevenant Merel
T 015 30 69 18
merel.vansevenant@skw.be

V.U.: Dirk Vandenbussche | Koningin Elisabethlei 22, 2018 Antwerpen |

In 2017 voerde de gemeente Sint-Katelijne-Waver deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

Provincie
Antwerpen

VORSELAAR GAAT TOEREN OM TE LOEREN

vriendvan.be

De gemeente stippelde een fietsroute uit die je langs enkele duurzame oplossingen leidt.

Doelstelling

Toeren om te Loeren is een fietstocht met verschillende stopplaatsen met een duurzaam thema. De fietstocht wordt door de gemeenten Grobbendonk en Vorselaar georganiseerd op de autoloze zondag. Doelstelling is het informeren en stimuleren van het publiek.

Stopplaats Grobbendonk:

- Kasteel d' Ursel met ambachtelijk koken, volkstuinten, kruiden, imker, composteren, Fairtrade,...
- Watermolen met parcours voor monowielen, ninebors, loopfietsen,...
- Kinderboerderij Het Karrewiel

Stopplaats Vorselaar:

- Ecologische camping De 7 Geitjes: Informatie over zonne-energie, Waterzuivering, Kempen 2020, streekproducten, Sappentrappier (biologische smoothies),...
- Schapenstal: Biomarkt met diverse info-koopstandjes. Nadruk op ecologische voeding, tuinieren, ...
- De Schranshoeve: Duurzame mobiliteit: elektrische auto en fietsen, de Fietsbieb, recyclage - fietstassen, fietsen voor mindervaliden, Trike... met testparcours voor fietsen, elektrische stint, fietsmobiel,...

Samenwerking met

Gemeente Grobbendonk, financiële ondersteuning via Leader. Samenwerking met de uitbaters De Schranshoeve, De 7 Geitjes, kasteel d' Ursel en het Karrewiel, Natuurpunt vzw, Transitiewerkgroep Vorselaar en de vele standhouders en vrijwilligers

In 2017 voerde de gemeente Vorselaar deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

VORSELAAR GAAT TOEREN OM TE LOEREN

vriendvan.be

De gemeente is trots op

Groot succes: meer dan 2 000 bezoekers, dankzij het mooie weer maar ook dankzij het gevarieerd programma. Heel wat oprecht geïnteresseerde bezoekers, en hopelijk ook een gedragsverandering. Heel veel positieve reacties van de bezoekers.

Aandachtspunten

Op tijd starten met de organisatie. Vanwege de organisatie op Autoloze zondag zijn er heel wat standhouders al ergens anders een afspraak hebben. Een goede informatiecampagne: Huis-aan-huis bedeling van brochures, RTV, artikel in De Zondag, ... voor het informeren van inwoners van binnen en buiten de gemeente.

Door de samenwerking met tussen gemeenten wordt een groter publiek bereikt en wordt de werklust verdeeld.

Vrijwilligerswerking ondersteunen

Resultaten

Onbekend

Kostprijs

9 727 euro (zonder personeelskost)

Contactpersoon

Vleugels Nele, T 014 50 71 29
nele.vleugels@vorselaar.be

WIJNEGEM ORGANISEERT GROEPSAANKOOP ELEKTRISCHE FIETSEN

vriendvan.be

De gemeente zet in op elektrische fietsen om de inwoners uit de auto te krijgen.

Doelstelling

De gemeente organiseerde een groepsaankoop voor elektrische (bak)fietsen voor wie woont en werkt in Wijnegem. Zo kan men mensen stimuleren om minder de wagen te nemen voor woon/werkverkeer of voor andere afstanden waarvoor ze normaal gezien de wagen zouden nemen.

Samenwerking met

Gemeente Wijnegem tekende in op deze actie samen met andere gemeenten van intergemeentelijk samenwerkingsverband IGEAN.

De gemeente is trots op

Het enthousiasme van de inwoners en werknemers in Wijnegem. Er werd massaal gereageerd op de groepsaankoop en veel geïnteresseerden bestelden ook een elektrische fiets.

Aandachtspunten

Het is zeker een aandachtspunt om samen te werken met lokale fietsenhandelaars. Dat kon in Wijnegem en blijft voor veel mensen toch een belangrijke factor.

Kostprijs

350 - 525 euro excl. btw

Contactpersoon

Van Hove Inès, T 03 288 21 58
ines.van.hove@wijnegem.be

In 2017 voerde de gemeente Wijnegem deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

Provincie
Antwerpen

WUUSTWEZEL VOORZIET RENTELOZE ENERGIELENING VOOR VERENIGINGEN

vriendvan.be

De gemeente helpt de verenigingen met het verminderen van hun energieverbruik door het aanbieden van een renteloze energielening.

Doelstelling

Vanuit de verenigingen hoorden we de opmerkingen dat zij ook graag mee wilden werken om de CO₂-uitstoot te verlagen en meteen hun eigen energierekening te zien dalen. Maar dat zij vaak niet in de mogelijkheid waren om in één keer het volledige bedrag te betalen. Zij proberen wel geld opzij te leggen, maar vaak was dit dan nodig voor allerlei kleine kosten en hun energierekening. Daarom heeft de gemeente ervoor gekozen om naar analogie met de energieleningen een renteloze energielening toe te kennen aan verenigingen met een eigen lokaal die energiebesparende maatregelen wensen te doen. De lening bedraagt maximaal 10 000 euro en de duurtijd is maximaal 5 jaar. Het reglement hiervoor is gestemd op de gemeenteraad van februari 2016. In totaal hebben we nu drie aanvragen binnen gekregen.

De gemeente is trots op

Het feit dat we al drie aanvragen hebben gekregen. Tweemaal voor het plaatsen van fotovoltaïsche zonnepanelen en éénmaal voor het plaatsen van dakisolatie. Langzaam beginnen de verenigingen de weg te kennen.

Aandachtspunten

Er moet uiteraard zeer goed bekeken worden of de vereniging de lening wel zeker kan terugbetalen. Het is zeker niet de bedoeling dat we ze te zwaar onder druk zetten. Daarom wordt iedere aanvraag nauwkeurig mee bekeken door onze dienst financiën. Zij kijken het financiële aspect na en de dienst duurzaamheid kijkt de technische aspecten van de werkzaamheden na.

In 2017 voerde de gemeente Wuustwezel deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

Provincie
Antwerpen

WUUSTWEZEL VOORZIET RENTELOZE ENERGIELEENING VOOR VERENIGINGEN

vriendvan.be

Resultaten We hebben hiermee een geschatte besparing van 34 600 kWh/ jaar. Voor ons heeft dit 30 000 euro gekost en het levert onszelf uiteraard geen directe besparing op. Voor de verenigingen zou dit neerkomen op een besparing van ongeveer 7 500 euro op jaarbasis en in totaal zouden we per jaar ongeveer 24 000 kg CO₂ besparen.

Kostprijs

Kostprijs van de participatieavond en het bedrijfsbezoek heeft ons 30 000 euro gekost.

Contactpersoon

Raeymakers Mariska, T 03 690 46 37
duurzaam@wuustwezel.be

ZANDHOVEN ORGANISEERT SAMENAANKOOP ELEKTRISCHE FIETSEN

vriendvan.be

De gemeente zet in op elektrische fietsen om de inwoners uit de auto te krijgen.

Doelstelling

Zandhoven wil zijn inwoners op de fiets krijgen. Niet alleen voor dagelijkse korte verplaatsingen, maar ook voor woon-werkverkeer. Daarom organiseerde ze voor haar inwoners, samen met IGEAN, een samenaankoop voor elektrische fietsen. Ook elektrische bakfietsen behoorden tot het aanbod. Op die manier kregen alle inwoners de kans om voordelig een elektrische fiets aan te kopen.

Samenwerking met

Klimaatondersteuning van IGEAN milieu & veiligheid, die de samenaankoop elektrische fietsen organiseerde

De gemeente is trots op

In de hele gemeente werden ook de trage wegen tussen alle deelgemeenten zichtbaar gemaakt door duidelijke bewegwijzering. Wie de nieuwe borden volgt, neemt de veiligste en aangenaamste fietsroute naar een andere deelgemeente.

Resultaten

De elektrische fietsen konden met kortingen tot 500 euro aangekocht worden.

Kostprijs

525 euro voor het organiseren van de groepsaankoop door IGEAN milieu & veiligheid

Contactpersoon

Moeyersoons Sarah, T 03 410 16 39
Milieu@zandhoven.be

 Zandhoven.
met de glimlach

In 2017 voerde de gemeente Zandhoven deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

**Provincie
Antwerpen**

ZOERSEL ZET IN OP MINDER WARMTEVERLIES UIT DE WONINGEN

vriendvan.be

De gemeente voorziet de uitvoering van renovatie-audits bij haar inwoners.

Doelstelling

In 2017 konden burgers intekenen op de renovatie-audit.

Een woning energiezuinig maken lijkt een hele opdracht. Met de renovatie-audit wilt het bestuur de burger daarbij helpen. Tijdens deze audit wordt de woning onder de loep genomen door een expert. Alle onderdelen worden bekeken. Denk hierbij aan het dak, de gevels, de vloer, de beglazing, verwarming, ventilatie, waterverbruik, ... Ook de mogelijkheden voor het plaatsen van een zonneboiler of zonnepanelen worden in kaart gebracht.

De actie loopt nog tot mei 2018.

Samenwerking met

De gemeente heeft op deze klimaatactie ingetekend via de intercommunale IGEAN.

De gemeente is trots op

De gemeente is trots dat ze zo'n acties kan aanbieden aan de burger.

Aandachtspunten

Aan een renovatie-audit hangt een prijskaartje van 545 euro. Dit kan een drempel zijn voor de inwoners om zo'n audit te laten uitvoeren. Communicatie blijft ook een aandachtspunt.

Resultaten

Spijtig genoeg heeft er nog geen Zoerselaar ingetekend op deze actie.

Kostprijs

Deelnameprijs: 300 euro
renovatie-audit (ten laste van aanvrager):
545 euro incl. btw

Contactpersoon

Evelyne Michiels, T 03 2980 8 46
evelyne.michiels@zoersel.be

 ZOERSEL

In 2017 voerde de gemeente Zoersel deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be.

 Provincie
Antwerpen

ZWIJNDRECHT START SAMENTUIN OP IN BURCHT

vriendvan.be

De gemeente start haar tweede samentuin op.

Doelstelling

Een samentuin is een tuin waarin mensen samen ecologisch tuinieren. Dit zorgt voor gezond en lokaal eten maar eveneens voor een gezonde tijdsbesteding, een financieel voordeel en de mogelijkheid om sociale contacten uit te bouwen.

De gemeente Zwijndrecht is een fusiegemeente van de deelgemeente Zwijndrecht en de deelgemeente Burcht. Een groot deel van de iets oudere inwoners is nog steeds erg gehecht aan de eigen deelgemeente. In 2014 is in de deelgemeente Zwijndrecht met succes de Samentuin Nieuwland opgestart. Enkele inwoners van de deelgemeente Burcht waren geïnteresseerd om een gelijkaardige samentuin op te starten in de deelgemeente Burcht. De samentuin in de Seefhoeklaan komt daaraan tegemoet.

De totale oppervlakte van de samentuin bedraagt 1000 m². VELT zorgt voor de begeleiding van de opstart. In deze samentuin worden geen individuele percelen bewerkt maar werken alle deelnemers samen op de verschillende plantvakken en wordt er samen geoogst.

Ook wordt er aandacht besteed aan het betrekken van specifieke doelgroepen en zo de sociale cohesie te bevorderen. Het perceel ligt vlak naast een gebouw met serviceflats van het OCMW. De bewoners van de serviceflats kunnen, indien zij dit wensen, betrokken worden bij de samentuin. Het terrein grenst aan 2 kanten aan een verharding waardoor een bezoek aan de samentuin door mindervalide personen in een rolstoel mogelijk is.

De oproep voor tuiniers is afgerond. Er zijn voldoende enthousiaste kandidaat-tuiniers om nu te starten met de begeleiding van Velt.

Zwijndrecht
KOESTER JE TOEKOMST

In 2017 voerde de gemeente Zwijndrecht deze actie uit om de uitstoot op haar grondgebied te verminderen in het kader van de Burgemeestersconvenant.

Meer inspiratie op www.vriendvan.be

Provincie
Antwerpen

ZWIJNDRECHT START SAMENTUIN OP IN BURCHT

Samenwerking met

Velt vzw werd ingeschakeld voor haar expertise rond (samen) ecologisch tuinieren. Velt biedt stap-voor-stap begeleiding bij de inrichting en het klaar leggen van het perceel, en bij het leren tuinieren door de gemengde groep tuiniers. De concrete taken voor Velt zijn: deelname aan informatiemoment; advies over bodem; opmaak inrichtingsplan en advies bij realisatie; begeleiden tuiniers.

De gemeente is trots op

Het samentuinproject is in volle opstart. De gemeente heeft sterk geïnvesteerd om het terrein, dat eigendom is van de gemeente, gebruiksklaar te maken. Uit een eerste grondanalyse was gebleken dat het cadmium gehalte verhoogd was waardoor niet alle groenten konden geteeld worden. De gemeente heeft daarom in de plantzone een 50-tal cm grond laten afgraven en vervangen door betere teelaarde waar wel alle groenten voor consumptie kunnen geteeld worden. De gemeente voorziet ook een tuinhuis type blokhut. Er is ook een kleine serre aangekocht en compostvaten. Het terrein krijgt nog een afsluiting om te vermijden dat er honden op komen. Er wordt ook nog een tuinslang met een pomp geïnstalleerd die zal gevoed worden met het water van regenwaterput van het Glazen Huis, het aangrenzende gebouw van het OCMW met serviceflats.

Aandachtspunten

Om de tuiniers goed op weg te helpen in ecologisch tuinieren is begeleiding noodzakelijk.

Resultaten

Doordat de gekweekte groenten en fruit lokaal geproduceerd worden en dus geen lang transport afleggen is er een daling van de CO₂-uitstoot.

Kostprijs

35 000 euro incl. btw

Contactpersoon

Aard Van der Donckt, schepen van ruimtelijke ordening, stedenbouw, leefmilieu, duurzaamheid, woonbeleid en afvalbeleid, T 03 250 49 16, aard.vanderdonckt@zwijndrecht.be
Milieudienst, T 03 250 48 87
milieu@zwijndrecht.be

Usual suspects

2017

Ook deze acties blijven we samen uitvoeren!

vriendvan.be

Usual suspects van lokaal klimaatbeleid zorgen voor 1 500 ton minder CO₂

... en dat zijn de cijfers voor slechts 21 gemeenten. Voor de 70 gemeenten van de provincie Antwerpen gaat het over veel meer ...

Ondertussen zijn heel wat klimaatmaatregelen standaard voor gemeenten. Dit jaar bieden we voor het eerst een overzicht van een aantal standaardacties die steden en gemeenten realiseren voor hun klimaatbeleid. We willen in dit overzicht zeker niet volledig zijn, maar het geeft wel een ruimer beeld van de inspanningen die op lokaal vlak voor klimaatbeleid de norm zijn geworden. Van 21 van de 70 Antwerpse gemeenten ontvingen we informatie voor dit overzicht. Samen zorgden zij met deze mix aan standaardmaatregelen voor meer dan 1 500 ton CO₂-reductie.

Organiseren van een beurs voor duurzaam bouwen en wonen

In 2017 zetten gemeenten hun inwoners aan tot duurzaam bouwen en wonen door volop informatie te delen op een beurs. Stad Mortsel en gemeenten Boechout, Borsbeek, Edegem, Hove, Kontich, Lint organiseerden in samenwerking met intercommunale IGEAN een intergemeentelijke woonbeurs. Oud-Turnhout organiseerde in samenwerking met de Stadregio een event. Ook Aartselaar, Kapellen, Wijnegem en Brasschaat deelden via een beurs heel wat informatie met de inwoners. In alle gemeenten samen vernamen bijna 1 000 bezoekers er alles over duurzaam bouwen en wonen.

Daarnaast kunnen inwoners van de provincie voor grondig advies rond duurzaam bouwen en wonen ook terecht bij Kamp C (het provinciaal centrum duurzaam bouwen en wonen) en het Ecohuis van stad Antwerpen. Beide centra samen bereiken hiermee jaarlijks 50 000 inwoners.

Op zoek naar advies? Breng het Ecohuis of Kamp C een bezoek, surf naar www.ecohuis.be of www.kampc.be. Deze websites bieden je een schat aan informatie. Op de website van je gemeente vind je terug waar en wanneer de architecten van Kamp C in jouw buurt spreekuur houden.

Isoleren van gemeentelijke gebouwen

In 2017 isoleerden steden en gemeenten in de provincie volop hun gebouwen. Aartselaar, Antwerpen, Brasschaat, Herenthout, Lint, Mortsel, Nijlen, Rijkevorsel, Schoten, Vorselaar en Wijnegem bezorgden cijfers over de gebouwen die ze onder handen namen. Samen investeerden deze gemeenten hierin 1 miljoen euro. Sinds 2017 is daarmee 15 500 m² dak extra grondig geïsoleerd en gaat jaarlijks weer 150 ton CO₂ minder de lucht in.

Per stookplaatsrenovatie 10 ton minder CO₂-uitstoot

Een stookplaatsrenovatie of grondige regeling van de verwarming vormt vaak een belangrijk onderdeel van het verminderen van het energieverbruik. Een aantal voorbeelden door de jaren heen worden hier opgesomd.

Stad/gemeente	Naam gebouw
Aartselaar	Cade Carillolei en della Faillelaan
Antwerpen	Stelplaats Berendrecht, kinderdagverblijf De Meere, Havanastraat blok E, districtshuis Borgerhout, kinderdagverblijf Deugniet
Brasschaat	Tennis en Voetbal Den Appel, Conciërge woning De Mortel
Edegem	Gemeenteschool AVE
Herenthout	Gemeenteschool en Gemeentehuis
Kapellen	Klaslokalen Kazerneweg
Kasterlee	Bib Kasterlee
Mortsel	begraafplaats Cantincrode, Hoeve Dieseghem, stadhuis, JOC, MG74, Guido Gezelleschool, sporthal
Schoten	Bibliotheek

Stad Mortsel toonde met grondige meetgegevens aan dat ze bij de aanpak van 6 van hun gebouwen elk jaar 320 000 kWh minder verbruiken. Een stookplaatsrenovatie vermijdt per aangepakt gebouw gemiddeld jaarlijks 10 ton CO₂-uitstoot.

Alle gebouwen die werden doorgegeven stoten 220 ton minder CO₂ uit.

Openbare verlichting met minder energieverbruik

Gemeenten in de provincie Antwerpen werken samen met de netbeheerder aan het zuiniger en efficiënter maken van openbare verlichting. Volgende technieken komen vaak voor:

- aanpassen van de branduren
- dimmen
- doven van overbodige lampen
- inzetten op energiezuinige technieken.

Bij het opstellen van een masterplan openbare verlichting weegt de gemeente alle maatregelen ten opzichte van elkaar af.

15 gemeenten zijn trots op de vooruitgang van hun openbare verlichting in 2017. Met hun aanpassingen gaven ze hun klimaatbeleid een zet in de goede richting.

Antwerpen, Aartselaar, Baarle-Hertog, Brasschaat, Duffel, Herenthout, Hove, Kapellen, Lint, Mortsel, Niel, Schelle, Schoten, Vorselaar, Wijnegem en Wuustwezel verminderen jaarlijks samen de CO₂-uitstoot met minstens 1 000 ton door in te zetten op energiezuinige openbare verlichting.

Groepsaankopen helpen inwoners om duurzaam te handelen

Steden en gemeenten in de provincie Antwerpen zetten het instrument groepsaankopen al tientallen jaren in voor hun beleid. In de provincie Antwerpen werken alle 70 gemeenten wel aan één of andere groepsaankoop mee. De intercommunales IOK, IGEAN en IGEMO, Natuurpunt en zeker ook de provincie Antwerpen nemen hier een ruime rol op. 21 gemeenten vermeldden trots dat ze in 2017 een groepsaankoop organiseerden die klimaatmaatregelen promootte.

Antwerpen, Aartselaar, Baarle-Hertog, Balen, Brasschaat, Duffel, Edegem, Herenthout, Hove, Kapellen, Kasterlee, Lint, Mortsel, Nijlen, Oud-Turnhout, Rijkevorsel, Schelle, Schoten, Vorselaar, Wijnegem en Wuustwezel gaven een uitgebreid overzicht van hun groepsaankopen.

Type groepsaankoop	Aantal keer vermeld
bakfietsen	2
condensatieketels	6
dakisolatie	9
elektrische fietsen	9
energieaudit	2
groendak	5
groene energie	17
hoog rendementsglas	2
muurisolatie	5
renovatie-audits	3
tankslag	2
zonnepanelen	11

Inzetten op dienstfietsen

13 gemeenten in de provincie Antwerpen zijn trots op de verdere uitwerking van hun fietsbeleid voor dienstverplaatsingen. Aartselaar, Antwerpen, Balen, Brasschaat, Edegem, Kapellen, Kasterlee, Mortsel, Nijlen, Schelle, Vorselaar, Wijnegem en Wuustwezel investeerden in 2017 in meer dienstfietsen, al dan niet elektrisch. Samen kochten ze meer dan 700 nieuwe dienstfietsen aan, die in 2017 al 700 000 wagenkilometers vervingen. Jaarlijks trappen ze voor meer dan 120 ton CO₂-uitstoot minder.

Stad/gemeente	Aantal dienstfietsen	Aantal km afgelegd met fiets en dus met dienstwagen vermeden (km)	Elektrische fietsen
Aartselaar	5	5 000	
Antwerpen	641	662 250	
Balen	3	500	
Brasschaat	4	14 235	ja
Edegem	3		ja
Kapellen	4	200	ja
Kasterlee	2		ja
Mortsel	30		
Nijlen	4		
Schelle	3	1 000	ja
Vorselaar	2		
Wijnegem	2		
Wuustwezel	5	5 000	

Fotovoltaïsche panelen helemaal ingeburgerd

10 gemeenten in de provincie Antwerpen - Aartselaar, Antwerpen, Baarle-Hertog, Balen, Edegem, Herenthout, Kasterlee, Mortsel, Rijkevorsel en Vorselaar - plaatsten fotovoltaïsche panelen op de gemeentelijke gebouwen. Samen werd meer dan 500 kWpiek geïnstalleerd, zodat jaarlijks ongeveer 500 000 kWh opgewekt kan worden. Dit geeft een reductie van 100 ton CO₂-uitstoot.

Stad/gemeente	Locatie in de gemeente	kWpiek geïnstalleerd
Aartselaar	2015 Robbedoes kinderopvang, 2016 Cade Carillolei gemeentelijke basisschool, 2017 jeugdhuis, 2018 gemeentehuis	31,02
Antwerpen	2017	69,195
Baarle-Hertog	2017	11,7
Balen		23,4
Edegem	2017	10
Herenthout	2011: op GOC Ter Voncke, 2018: gemeenteschool	47,39
Kasterlee	2017	82,2
Mortsel	2011: technische dienst, 2012: JOC, 2013: Stadsplein, 2017: Academie Beeldende Kunst	165,71
Rijkevorsel	9 gemeentelijke gebouwen (plaatsing in 2018)	92
Vorselaar	2017	niet doorgegeven

Meer groen in de gemeente

Brasschaat, Antwerpen, Duffel, Mortsel, Schoten en Vorselaar lieten weten dat ze samen 13 590 m² volkstuin en/of samentuin creëerden. Inzetten op groen in de stad en gemeente biedt belangrijke voordelen voor de gezondheid van de inwoners en heeft bij deze projecten ook een sociale functie.

Stad/gemeente	Aangelegd in	Oppervlakte (m ²)
Antwerpen	2017	6 080
Brasschaat	2017	100
Duffel	2015	4 000
Mortsel	voorbije jaren	610
Schoten	2017	behaagactie met verdeling pakketten
Vorselaar	2012	2 800
Som		13 590

Deze gemeentelijke klimaatrealisaties kaderen in volgende overkoepelende campagnes:

KLIMAATNEUTRALE ORGANISATIE 2020

Meer info: www.provincieantwerpen.be
(zoekterm: klimaatneutrale organisatie 2020)

Burgemeestersconvenant

Voor lokale duurzame energie

Meer info: www.burgemeesterconvenant.eu

Meer info: www.kempen2020.be
enkel voor Kempense gemeenten

Focus op samenwerking

Begeleiding van gemeentelijk klimaatbeleid in de provincie Antwerpen is een samenwerking tussen provincie Antwerpen, intercommunales IGEAN, IGEMO en IOK, netbeheerders EANDIS en INFRAX en diverse andere partners. Een overzicht van ondersteuning voor gemeenten vind je op www.provincieantwerpen.be (zoekterm: catalogus ondersteuningsmogelijkheden)

**Provincie
Antwerpen**